

ΕΚΚΛΗΣΙΑ

ΕΠΙΣΗΜΟΝ ΔΕΛΤΙΟΝ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

ΕΤΟΣ Δ' | ΑΘΗΝΑΙ, ΦΙΛΟΘΕΗΣ 19—ΤΗΛ. 27.689 | 1 ΜΑΪΟΥ 1953 | ΑΡΙΘ. 9

ΤΑ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Π. Ι. Μπρατσιώτου, Καθηγητοῦ τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν, Ἡ Ἀνάστασις τοῦ Χριστοῦ ἐν τῇ Ὀρθοδόξῳ Ἐκκλησίᾳ.— Μητροπολ. Βιζύης Χριστοφόρου, Ἐπίθετον ἢ ἐπίρρημα;— Σοφοκλ. Δ. Λώλη, Ἡ περὶ τῆς θείας τοῦ Χριστοῦ κενώσεως θεωρία. Ἡ μαρτυρία τῆς Κ. Διαθήκης.— Ἐπίδοσις μεταλλίου πρὸς τὸν Μακ. Ἀρχιεπίσκοπον Ἀθηνῶν.— Παρατηρήσεων Στήλη: Ἐξ ἀφορμῆς μιᾶς δίκης. Ἡ εὐθύνη τῆς οἰκογενείας.— Βιβλιοκρισία.— Βιβλιογραφία.— Χρονικά.

Ἡ ἀνάστασις τοῦ Χριστοῦ ἐν τῇ Ὀρθοδόξῳ Ἐκκλησίᾳ *

Ἡ ἀνάστασις τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ ἀνεγνωρίσθη ἔκπαλαι ὡς μία τῶν θεμελιωδεστάτων χριστιανικῶν ἀληθειῶν καὶ ὑπῆρξεν ἡ βᾶσις ἥδη τοῦ ἀποστολικοῦ κηρύγματος. Οἱ Ἀπόστολοι εἶναι πρὸ παντὸς «μάρτυρες τῆς ἀναστάσεως». Φαίνεται δὲ τοῦτο ἤδη ἐν τῇ εἰσαγωγικῇ ὁμιλίᾳ τοῦ ἀποστόλου Πέτρου προκειμένου περὶ τῆς ἐκλογῆς τοῦ ἀποστόλου τοῦ ἀντικαταστάτου τοῦ Ἰούδα. Οὗτος θὰ ἔπρεπε, κατὰ τὸν Πέτρον, νὰ εἶναι «μάρτυς τῆς ἀναστάσεως τοῦ Ἰησοῦ» (Πράξ. α' 22, πρβ. α' 8). Βλέπομεν ἐπίσης τοῦτο καὶ ἐν τῷ ἐναρκηρίῳ κηρύγματι τοῦ ἀποστόλου Πέτρου κατὰ τὴν ἡμέραν τῆς ἰδρύσεως τῆς Ἐκκλησίας καὶ ἐν ταῖς λοιπαῖς ὁμιλίαις αὐτοῦ (Πράξ. γ' 15, ι' 41), ὡς καὶ ἐν ταῖς ὁμιλίαις τοῦ ἀποστόλου Παύλου ἐπὶ τοῦ Ἀρείου Πάγου καὶ ἀλλαχοῦ (Πράξ. ιγ' 31, ις' 31, 32 κλπ.). Ἐπίσης βλέπομεν τοῦτο καὶ ἐν ταῖς ἐπιστολαῖς τοῦ Παύλου, παραδείγματος χάριν ἐν τῷ προοιμίῳ τῆς πρὸς Ῥωμαίους ἐπιστολῆς (α' 4) καὶ ἐν τῇ πρὸς Α' πρὸς Κορινθίους (ς' 13) καὶ μάλιστα ἐν τῷ ιε' κεφαλαίῳ τῆς ἐπιστολῆς ταύτης, ὅπερ εἶναι ἀφιερωμένον, ὡς γνωστόν, εἰς τὴν ἀνάστασιν τοῦ Κυρίου καὶ τὴν μετ' αὐτῆς ἀρρήκτως συνδεομένην ἀνάστασιν τῶν νεκρῶν. «Εἰ δὲ ἀνάστασις νεκρῶν οὐκ ἔστιν, οὐδὲ Χριστὸς ἐγήγερται· εἰ δὲ Χριστὸς οὐκ ἐγήγερται, κενὸν ἄρα τὸ κήρυγμα ἡμῶν, κενὴ δὲ καὶ ἡ πίστις ὑμῶν. Εὐρισκόμεθα δὲ καὶ ψευδομάρτυρες τοῦ Θεοῦ, ὅτι ἔμαρτυρήσαμεν κατὰ τοῦ Θεοῦ, ὅτι ἤγειρε τὸν Χριστόν, ὃν οὐκ ἤγειρεν, εἴπερ ἄρα νεκροὶ οὐκ ἐγείρονται. Εἰ γὰρ νεκροὶ οὐκ

ἐγείρονται, οὐδὲ Χριστὸς ἐγήγερται. Εἰ δὲ Χριστὸς οὐκ ἐγήγερται, ματαία ἡ πίστις ἡμῶν... Νυνὶ δὲ Χριστὸς ἐγήγερται ἐκ νεκρῶν, ἀπαρχὴ τῶν κεκοιμημένων ἐγένετο» (Α' Κορ. ιε' 12 καὶ ἐξῆς). Καὶ τὸ βαρυσήμαντον τοῦτο κεφάλαιον κατακλείεται μὲ τὴν εὐχαριστίαν τοῦ Παύλου πρὸς τὸν Θεόν· «τῷ Θεῷ χάρις τῷ διδόντι ἡμῖν τὸ νίκος διὰ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ» (στ. 57). Ἐπίσης ἐξαιρεῖ τὴν σημασίαν τοῦ γεγονότος τῆς ἀναστάσεως τοῦ Χριστοῦ ὁ ἀπόστολος Πέτρος ἐν τῇ Α' ἐπιστολῇ του «Εὐλογητὸς ὁ Θεὸς καὶ Πατὴρ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ὁ κατὰ τὸ πολὺ αὐτοῦ ἔλεος ἀναγεννήσας ἡμᾶς εἰς ἐλπίδα ζωῆς δι' ἀναστάσεως Ἰησοῦ Χριστοῦ ἐκ νεκρῶν εἰς κληρονομίαν ἀφθαρτον καὶ ἀμίαντον καὶ ἀμάραντον, τετηρημένην ἐν τοῖς οὐρανοῖς εἰς ἡμᾶς» (α' 3).

Ἀποτέλεσμα δὲ τῆς τοιαύτης θέσεως τῆς ἀναστάσεως τοῦ Χριστοῦ ἐν τῇ θρησκευτικῇ συνειδήσει τῆς ἀποστολικῆς ἐκκλησίας ἦτο ἀφ' ἑνός, ὅτι ὁ Χριστιανισμὸς ἀπέβη οὕτως ἢ κατ' ἐξοχὴν θρησκεία τῆς χαρᾶς, ἀφ' ἑτέρου δέ, ὅτι λίαν ἐνωρὶς ἡ ἀνάμνησις τοῦ μεγίστου καὶ θεμελιώδους τούτου γεγονότος ἔλαβε κεντρικὴν θέσιν ἐν τῇ λατρείᾳ τῆς ἐκκλησίας, καὶ δὴ ὄχι μόνον ἐν τῷ κύκλῳ τῶν ἐτησίων ἐορτῶν, ἀλλὰ καὶ ἐν τῷ κύκλῳ τῶν ἐβδομαδιαίων ἐορτῶν. Ὅπως ἡ ἀνάστασις τοῦ Χριστοῦ ἐγένετο ἀπαρχὴ τῆς ἀναστάσεως τῶν κεκοιμημένων καὶ ἀπαρχὴ τῆς «καινῆς κτίσεως» καὶ τῆς νέας ζωῆς, τῆς αἰωνίου ζωῆς, οὕτω καὶ ἡ ἀνάμνησις τοῦ γεγονότος τούτου ἐγένετο ἡ ἀφετηρία καὶ ἡ ἱερωτέρα καὶ λαμπροτέρα ἡμέρα τῆς ἐβδομάδος ἀφ' ἑνός καὶ τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ ἔτους ἀφ' ἑτέρου.

Ἐν πρώτοις, ἡ ἡμέρα τῆς ἀναστάσεως τοῦ Κυρίου διακρίνεται μεταξὺ τῶν ἡμερῶν τῆς ἐβδομάδος ἤδη κατ' αὐτὴν τὴν ἀποστολικὴν ἐποχὴν ὡς «ἡ πρώτη τῶν Σαββάτων». τ. ἔ. ἡ πρώτη ἡμέρα τῆς ἐβδομάδος, ἡ ἐπαύριον τοῦ Ἰουδαϊκοῦ Σαββάτου (Ματθ. κη', 1, Πράξ. κ', Α' Κορ. 7 ις' 2) ὡς καὶ «Κυριακὴ ἡμέρα», ὡς ἀποκαλεῖται αὕτη ἤδη ἐν τῷ βιβλίῳ τῆς Ἀποκαλύψεως (α' 10), ἡ ὁποία ἡμέρα ἐντὸς ὀλίγου χρόνου κατώρθωσεν ὄχι μόνον νὰ ἀντικαταστήσῃ, ἀλλὰ καὶ νὰ ἐκτοπίσῃ τὸ ἐβραϊκὸν Σάββατον. Τὸ μὲν Σάββατον ἦτο ἡ ἑβδόμη ἡμέρα τῆς ἐβδομάδος, ὑπενθυμίζουσα τὸ ἔργον τῆς δημιουργίας τοῦ κόσμου. Ἡ δὲ Κυριακὴ ἐτέθη ἐπὶ κεφαλῆς τῆς χριστιανικῆς ἐβδομάδος, ὡς ὑπενθυμίζουσα τὴν διὰ τοῦ Ἰ. Χριστοῦ νέαν δημιουργίαν, «τὴν καινὴν κτίσιν», τῆς ὁποίας ἀπαρχὴ καὶ σύμβολον εἶναι ἡ ἀνάστασις τοῦ Κυρίου.

* Διάλεξις ἀπαγγελθεῖσα ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ τοῦ Στρασβούργου κατὰ τὴν 22 Ἀπριλίου 1952 καὶ δημοσιευθεῖσα γαλλιστὶ ἐν τῷ βελγικῷ περιοδικῷ «Irénikon».

Πολύ ἔνωρις ἡ Κυριακὴ συνεδυσάθη μὲ τὸ μυστήριον τῆς Θ. Εὐχαριστίας, ὡς βλέπομεν ἤδη καὶ ἐν ταῖς Πράξεσι τῶν Ἀποστόλων (κ' 7). Εὐλόγως δὲ παρατηρήθη ὅτι ὁ χαρακτηρισμὸς τῆς ἡμέρας ταύτης ὡς «Κυριακῆς», δηλ. «ἡμέρας Κυρίου», ὑπενθυμίζει τὸν ἐν τῇ Παλαιᾷ Διαθήκῃ χαρακτηρισμὸν τῆς ἡμέρας τῆς κρίσεως ὡς «ἡμέρας τοῦ Κυρίου», οὕτως ὥστε ἡ ἡμέρα τῆς ἀναστάσεως τοῦ Χριστοῦ νὰ φαίνεται «ὡς προανάκρουσμα τῆς μεγάλης τελικῆς ἡμέρας» (Cullmann). Πρὸς τὴν τοιαύτην δὲ ὀνομασίαν καὶ θέσιν τῆς Κυριακῆς ἐν τῇ ἐβδομαδιαίᾳ λατρείᾳ δὲν εἶναι ἄσχετα οὔτε ὅτι ὁ Ἰωάννης κατ' αὐτὴν λαμβάνει τὰς τοσαύτης σπουδαιότητος διὰ τὴν Ἐκκλησίαν θείας ἀποκαλύψεις του, σχετιζομένης πρὸς τὴν δευτέραν παρουσίαν, οὔτε ἡ ἐπουράνιος λειτουργία, τὴν ὁποίαν ἀκούει ἐν τῷ δ' καὶ ε' κεφαλαίῳ τοῦ βιβλίου τούτου, οὔτε οἱ ὑπαινιγμοὶ αὐτῆς εἰς τὰ λειτουργικὰ ἔθιμα τοῦ πρωτογόνου Χριστιανισμοῦ ἀπὸ τοῦ εἰσαγωγικοῦ ἀσπασμοῦ (α' 4) μέχρι τῆς τελικῆς προσευχῆς (κβ' 20), ὡς παρατηρεῖ ὀρθῶς πάλιν ὁ Cullmann.

Ἡ ἡμέρα αὕτη, χαρακτηριζομένη ὡς «ἡ ὀγδόη ἡμέρα», ἀπέβη ἔκπαισι «ἡμέρα εὐφροσύνης», ὡς βλέπομεν ἐν τῇ λεγομένῃ ἐπιστολῇ τοῦ Βαρνάβα (15), συμφώνως πρὸς τὸν εὐφρόσυνον χαρακτήρα τῆς ἀναστάσεως τοῦ Κυρίου, καὶ ἐντεῦθεν ἐξηγεῖται ἡ ἀπαγόρευσις τῆς γονυκλισίας κατὰ τὴν ἡμέραν ταύτην. Χαρακτηριστικὴ δὲ εἶναι καὶ ἡ προτροπὴ τοῦ ἁγίου Ἰγνατίου ἐν τῇ ἐπιστολῇ του πρὸς Μαγνησίους (κεφ. θ') περὶ τῶν χριστιανῶν: «Μηκέτι σαββατίζοντες, ἀλλὰ κατὰ Κυριακὴν ζῶντες, ἐν ἧ καὶ ἡ ζωὴ ἡμῶν ἀνέτειλε δι' αὐτοῦ καὶ τοῦ θανάτου αὐτοῦ». Ἰδιαιτέρως δὲ χαρακτηριστικὴ εἶναι ἡ παρατήρησις τοῦ Μεγάλου Ἀθανασίου, ἂν εἶναι γνήσιος ὁ εἰς αὐτὸν ἀποδιδόμενος λόγος «περὶ Σαββάτων καὶ περιτομῆς ἐκ τοῦ βιβλίου τῆς Ἐξόδου». «Ἀκόλουθον ἦν ἕως τὰ τῆς κτίσεως ἐνηργεῖτο ἐπὶ τῆς Ἱερουσαλήμ, ἕως τότε φυλάσσειν τὰ Σάββατα. Ἐλθούσης δὲ τῆς ἐτέρας γενεᾶς καὶ τοῦ κτισομένου λαοῦ... ἀνάγκη μηκέτι τὸν λαὸν τοῦτον τηρεῖν τὸ τῆς προτέρας κτίσεως τέλος, ἀλλὰ τὴν ἀρχὴν τῆς δευτέρας κτίσεως ζητεῖν. Τίς δὲ ἐστὶν ἡ καθ' ἣν ἀνέστη ὁ Κύριος; Ἐκτοτε γὰρ ἀρχὴν ἔσχεν ἡ καινὴ κτίσις, περὶ ἧς εἶπεν ὁ Παῦλος. Τὴν μὲν οὖν προτέραν κτίσιν ποιῶν ὁ Θεὸς κατέπαυσεν...». Ἡ δὲ δευτέρα κτίσις οὐδὲν ἔχει τέλος... Ὄθεν οὐδὲ σαββατίζομεν ὡς ἐπὶ τῇ πρώτῃ δημιουργίᾳ. Ἀλλὰ ἐλπίζομεν τὰ μέλλοντα Σάββατα Σαββάτων... Τῇ δὲ καινῇ κτίσει οὐκ ἐνετείλατο φυλάττειν τὸ Σάββατον, ἵνα τὴν μὲν ἀρχὴν (τῆς δημιουργίας ταύτης) ἐν τῇ Κυριακῇ γινώσκῃ, ἀτελεύτητον δ' ἐπίσταται τὴν ταύτης χάριν» (Ἑλλην. Πατρολ. Μίγνε 28 - 134). Ἀλλὰ καὶ ὁ Μέγας Βασίλειος χαρακτηρίζει τὴν Κυριακὴν ὡς «τύπον τοῦ μέλλοντος κόσμου καὶ τῆς αἰωνίου ζωῆς». Ὁμοίαι οὐκ ὀλίγαι μαρτυρίαι ὑπάρχουσι καὶ ἐκ τῆς Δύσεως. Ἀλλ' ἐνταῦθα ἄς μοι ἐπιτραπῇ νὰ παρατηρήσω, ὅτι, ὡς ὁμολογοῦσιν καὶ δυτικοὶ ἐπιστήμονες (καὶ ἀναφέρω ὡς μᾶλλον πρόσφατον τὴν μαρτυρίαν τοῦ καθολικοῦ Joseph Maria Nielen ἐν τῷ βιβλίῳ του «Das Zeichen des

Herr» (1940 σελ. 57) «ἡ συνάφεια μεταξὺ Ἀναστάσεως καὶ Κυριακῆς παρέμεινε ζωηρὰ πρὸ παντός ἐν τῇ Ἀνατολικῇ Ἐκκλησίᾳ». Τοῦτο δὲ θὰ ἀποδειχθῆ περαιτέρω διὰ τῆς λειτουργικῆς πράξεως τῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας.

Οἷαν θέσιν εἶχε μεταξὺ τῶν ἐβδομαδιαίων ἑορτῶν τῆς Ἐκκλησίας ἡ Κυριακὴ, κατέλαβε λίαν ἔνωρις, ὡς φαίνεται, ἡ ἐπέτειος τῆς Ἀναστάσεως τοῦ Κυρίου μεταξὺ τῶν ἑτησίων αὐτῆς ἑορτῶν, ἡ ἑορτὴ τοῦ Πάσχα. Ὑπῆρξεν ἀναμφιβόλως ἡ παλαιότητα καὶ ἡδη ἐνωρίτατα ἀνεδείχθη ὡς ἡ μεγίστη τῶν χριστιανικῶν ἑορτῶν. Εἶναι γνωσταὶ αἱ περὶ τὸν καθορισμὸν καὶ ἀποχωρισμὸν τοῦ Χριστιανικοῦ Πάσχα ἀπὸ τοῦ Ἰουδαϊκοῦ ἔριδες. Εἰς δὲ τὴν ἔξαρσιν τῆς ἑορτῆς ταύτης συντελεῖ πολὺ καὶ ἡ προτασσομένη αὐτῆς ποικίλου μήκους νηστεία, ἥτις διατηρεῖται καὶ μέχρι σήμερον ὡς μακρὰ νηστεία ἕξ ἐβδομάδων ἐν τῇ Ὀρθοδόξῃ Ἐκκλησίᾳ, ὡς διατηρεῖται ἐν αὐτῇ καὶ ἡ προηγουμένη τοῦ Πάσχα παλαιότητα χριστιανικῆ παννυχίς. Τὸ Μέγα Σάββατον ἐθεωρήθη καὶ θεωρεῖται καὶ μέχρι σήμερον ἐν τῇ Ὀρθοδόξῃ Ἐκκλησίᾳ ὡς τὸ ὑπὸ τοῦ Θεοῦ «εὐλογηθὲν Σάββατον» μετὰ τὴν δημιουργίαν. Κατὰ τὴν βαθυστόχαστον παρατήρησιν τοῦ φιλοσόφου πατρὸς Γρηγορίου τοῦ Νύσσης εἰς τὸν Α' Πασχαλινὸν λόγον του, ἦν υἰοθέτησε καὶ ὁ Βυζαντινὸς ὑμνογράφος τοῦ Μεγάλου Σαββάτου Θεοφάνης ὁ Γραπτός «Γνώρισον τῷ Σαββάτῳ ἐκείνῳ τοῦτο τὸ Σάββατον, τὴν ἡμέραν τῆς καταπαύσεως ἣν ἠλόγησεν ὁ Θεὸς ὑπὲρ τὰς ἄλλας ἡμέρας... Ἐν ταύτῃ γὰρ κατέπαυσεν ἀληθῶς ἀπὸ πάντων τῶν ἔργων αὐτοῦ ὁ Μονογενὴς Θεὸς διὰ τῆς κατὰ τὸν θάνατον οικονομίας, τῇ σαρκὶ σαββατίσας».

Μετὰ δὲ τὴν νίκην τοῦ Χριστιανισμοῦ διὰ τοῦ Μεγάλου Κωνσταντίνου καθιερώθη ὁ μεγαλοπρεπὴς ἑορτασμὸς τοῦ Πάσχα, πρὸς τοὺς ἄλλοις, καὶ διὰ τῆς φωταγωγῆσεως τῶν ἐκκλησιῶν καὶ τῶν οἰκιῶν καὶ τῶν ὁδῶν, ὅπερ ἔθιμον διατηρεῖται καὶ μέχρι σήμερον παρ' ἡμῖν. Ἡ ἡμέρα αὕτη ἐθεωρήθη ἔκπαισι ὡς ἡ κατ' ἐξοχὴν ἑορτὴ τῆς ἀγάπης καὶ τῆς συγγνώμης. Βλέπομεν τοῦτο καὶ ἐν τοῖς λόγοις τῶν παλαιῶν ἐκκλησιαστικῶν πατέρων εἰς τὸ Πάσχα καὶ ἐν τοῖς μέτροις τῆς κλείσεως τῶν δικαστηρίων καθ' ὅλην τὴν ἐβδομάδα τοῦ Πάσχα, ὡς καὶ τῆς ἀποφυλακίσεως τῶν διὰ μικρὰ χρεὴ καὶ δι' ἑλαφρὰς ποινὰς κρατουμένων. Ἀλλὰ καὶ ἐν τῇ Δύσει ἐθεωρεῖτο τὸ Πάσχα ὡς ἡ μεγίστη τῶν χριστιανικῶν ἑορτῶν, ὡς μαρτυρεῖ ὁ Πάπας Λέων ὁ Α' καὶ ἄλλοι Δυτικοὶ πατέρες. Ὅχι δὲ μόνον τοῦτο, ἀλλὰ ἐνιαχοῦ ἐθεωρήθη τὸ Πάσχα καὶ ὡς ἡ ἀρχὴ τοῦ ἔτους. Θὰ γνωρίζετε δὲ κάλλιον ἐμοῦ, ὑμεῖς οἱ ἐν Γαλλίᾳ, τὰς μεσαιωνικὰς μαρτυρίας, καθ' ἃς ἐντεῦθεν ἤρχισε τὸ ἔτος ἐν τῇ ὑμετέρᾳ χώρᾳ μέχρι τῆς ἀπαγορεύσεως τοῦ Καρόλου τοῦ Θ' ἐν ἔτει 1563. Ἐν δὲ τῇ Βυζαντινῇ Ἐκκλησίᾳ ἐθεωρεῖτο μὲν ὡς ἀρχὴ τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ ἔτους ἡ 1 Σεπτεμβρίου, εἶναι ὁμοῦς ἄξιον παρατηρήσεως, ὅτι ὁ κύκλος τῶν εὐαγγελικῶν καὶ ἀποστολικῶν ἀναγνωσμάτων (lectio continua) καὶ τῆς λεγομένης Παρακλητικῆς ἢ Ὀκτωήχου ἤρχετο

και ἄρχεται ἀκόμη ἐν τῇ ἡμετέρᾳ Ἐκκλησίᾳ εὐθὺς μετὰ τὴν λῆξιν τοῦ Πεντηκοσταρίου, ἦτοι ὀκτὼ ἡμέρας μετὰ τὴν Πεντηκοστήν.

Μετὰ τὴν σύντομον ταύτην ἱστορικὴν ἐπισκόπησιν, ἃς ἔλθωμεν νὰ ἴδωμεν ποία εἶναι ἡ θέσις τῆς ἀναστάσεως τοῦ Κυρίου ἐν τῇ Ὀρθοδόξῳ Ἐκκλησίᾳ. Ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ λοιπὸν ταύτῃ ἡ ἀνάστασις τοῦ Κυρίου κατέχει, ὡς καὶ ἐν τῇ ἀρχαίᾳ Ἐκκλησίᾳ, τὴν μάλιστα κεντρικὴν καὶ θεμελιώδη θέσιν ἐν ὅλῃ τῇ θρησκευτικῇ ζωῇ αὐτῆς, θέσιν ἀντανακλῶσαν καὶ ἀκτινοβολοῦσαν καὶ ἐν τῇ πνευματικῇ καὶ κοινωνικῇ καὶ τῇ ἐθνικῇ ζωῇ τῶν ἀποτελούντων τὴν Ἐκκλησίαν ταύτην λαῶν. Τοῦτο θὰ προσπαθήσωμεν νὰ δεῖξωμεν, ἐξετάζοντας ἐν ὀλίγοις κατὰ πρῶτον λόγον τὴν λειτουργικὴν καὶ θρησκευτικὴν ζωὴν τῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας, ἔπειτα δὲ καὶ τινὰ ἥθη καὶ ἔθιμα καὶ τὴν λογοτεχνίαν καὶ τὴν κοινωνικὴν ἐν γένει ζωὴν τῶν Ὀρθοδόξων λαῶν, ἐπὶ τῶν ὁποίων ἡ ἀνάστασις τοῦ Χριστοῦ καὶ τὸ Πάσχα ἔχουν ἀσκήσει τὴν βαθυτάτην ἐξ ὅλων τῶν χριστιανικῶν ἑορτῶν καὶ μετὰ τὸ πάντων τῶν ἑτεροδόξων λαῶν ἐπίδρασιν.

Εἶναι ἄξιον παρατηρήσεως, ὅτι, ἐνῶ ὑπὸ τοῦ προτεσταντικοῦ κόσμου τονίζεται πρὸ παντὸς ἡ σημασία τοῦ ἱλαστικοῦ σταυρικοῦ θανάτου τοῦ Κυρίου, ἐν τῇ Ὀρθοδόξῳ Θεολογίᾳ τονίζεται ἰδιαιτέρως ἡ ἀνάστασις αὐτοῦ ὡς ἡ τελείωσις καὶ τὸ ἐπιστέγασμα τοῦ ἔργου τῆς σωτηρίας, διότι διὰ τῆς ἀναστάσεως ὑπερνεκρήθη ὁ θάνατος καὶ ἐξησφαλίσθη ἡ ζωὴ καὶ ἡ ἀφθαρσία ἡμῶν. Εἶναι ἀκριβῶς αὐτὸ τὸ μέγιστον γεγονός, τοῦ ὁποίου τὴν ὑπερκόσμιον ἀτιμόσφαιραν ἀναπνέει καὶ ἐντὸς αὐτῆς ζῆ ὁ Ἀπόστολος Παῦλος καὶ ἀπὸ τὸ ὁποῖον ἐμπνέεται τὴν ἐνθουσιώδη ἐκείνην ἀναφώνησίν του ἐν τῇ Α' πρὸς Κορινθίους. «Ὅταν δὲ τὸ φθαρτὸν τοῦτο ἐνδύσῃται ἀφθαρσίαν καὶ τὸ θνητὸν τοῦτο ἐνδύσῃται ἀθανασίαν, τότε γενήσεται ὁ λόγος ὁ γεγραμμένος· κατεπόθη ὁ θάνατος εἰς νίκος. Ποῦ σοῦ θάνατε, τὸ κέντρον, ποῦ σοῦ Ἄδη, τὸ νίκος;» (Α' Κορ. ιε' 54). Ὁμοίως ἀπὸ τὴν πίστιν εἰς τοῦτο τὸ γεγονός ἐμπνέεται ὁ Παῦλος λόγους, ὡς αὐτοὺς τοὺς ὁποίους γράφει πρὸς τοὺς Φιλιππησίους (γ' 8-10). «Ἀλλὰ μενοῦν γε καὶ ἡγοῦμαι πάντα ζημίαν εἶναι διὰ τὸ ὑπερέχον τῆς γνώσεως Χριστοῦ Ἰησοῦ τοῦ Κυρίου μου, δι' ὃν πάντα ἐξημιώθην, καὶ ἡγοῦμαι σκύβαλα εἶναι, ἵνα Χριστὸν κερδήσω καὶ εὐρεθῶ ἐν αὐτῷ μὴ ἔχον ἐμὴν δικαιοσύνην τὴν ἐκ τοῦ νόμου, ἀλλὰ τὴν διὰ πίστεως Χριστοῦ, τὴν ἐκ Θεοῦ δικαιοσύνην τὴν ἐν τῇ πίστει. Τοῦ γνῶναι αὐτὸν καὶ τὴν δύναμιν τῆς ἀναστάσεως αὐτοῦ καὶ τὴν κοινωνίαν τῶν παθημάτων αὐτοῦ, συμμορφούμενος τῷ θανάτῳ αὐτοῦ, εἶπὼς κατανήσω εἰς τὴν ἀνάστασιν τῶν νεκρῶν». Ὁμοῦ μετὰ τοῦ ἀναστάντος Χριστοῦ πιστεύομεν, ὅτι ἀνέστη δυνάμει ὅλη ἡ ἀνθρωπότης καὶ ὅλη ἡ κτίσις καὶ προεξαγγέλλεται ἡ «παλιγγενεσία». Ἄλλ' ὡς ὀρθῶς παρατηρήθη, «ἡ πίστις αὕτη εἰς τὸ ὑψιστον καὶ βαθύτατον χριστιανικὸν μυστήριον τῆς σωτηρίας, τὸ ὁποῖον ἀποτελεῖ τὸν σφυγμὸν ἢ μᾶλλον τὴν καρδίαν τοῦ ὀρθοδόξου Χριστιανισμοῦ, δὲν ἀποτελεῖ ἀντικείμενον τόσον τῆς θεολογικῆς θεωρίας,

ὅσον τῆς εὐσεβείας καὶ τῆς λατρείας τῶν πιστῶν αὐτοῦ». Τοῦτο θὰ δειχθῆ πολὺ σαφέστερον εἰς τὴν ἐξέτασιν τῆς θέσεως τῆς ἀναστάσεως τοῦ Χριστοῦ ἐν τῇ ὀρθοδόξῳ λατρείᾳ. Ἄς μὴ θεωρηθῆ δὲ ὑπερβολή, ἐὰν ἐκ τῶν προτέρων λεχθῆ, ὅτι ἐν οὐδεμιᾷ ἄλλῃ Ἐκκλησίᾳ ἢ Ἀνάστασις τοῦ Κυρίου δὲν ἐορτάζεται μετὰ τόσης ἐπιμονῆς, τόσου ἐνθουσιασμοῦ, τόσης ἐξάρσεως καὶ τόσης μεγαλοπρεπειας, ὅσον ἐν τῇ Ὀρθοδόξῳ Ἐκκλησίᾳ.

Ἀρχίζομεν ἀπὸ τὴν ἑορτὴν τοῦ Πάσχα. Αὕτη εἶναι ἡ μεγαλυτέρα καὶ ἱερωτέρα καὶ λαμπροτέρα ἑορτὴ τοῦ ὀρθοδόξου κόσμου. Ἐν τῇ ὀρθοδόξῳ ὑμνογραφίᾳ ὑμνεῖται αὕτη ὡς «ἑορτὴ ἑορτῶν καὶ πανηγυριῶν πανηγύρεων» καὶ ὡς «βασιλεῖς καὶ κυρία» μετὰ τῶν ἑορτῶν. Ἡ ἀκολουθία τῆς Ἀναστάσεως ἀρχίζει σήμερον ἐν ταῖς μεγάλας πόλεσι τῆς Ἑλλάδος ἀκριβῶς τὸ μεσονύκτιον τοῦ Σαββάτου πρὸς τὴν Κυριακὴν, ἐνῶ ἐν τῇ ὑπαίθρῳ χώρα τηρεῖται τὸ παρὰ τὸν ὄρθρον τῆς Κυριακῆς πρὸ τῆς ἀνατολῆς τοῦ ἡλίου. Πρὸ τῆς ἐνάρξεως αὐτῆς σβέννυνται τὰ φῶτα ἐν τῷ ναῷ καὶ ὁ προϊστάμενος τοῦ ναοῦ ἱερεὺς, ἀνάπτων τὴν λαμπάδα του ἀπὸ τὴν ἄσβεστον κανδήλιαν τοῦ ἁγίου βήματος, μεταδίδει τὸ φῶς εἰς τὰς λαμπάδας τῶν πιστῶν, ψάλλον: «Δεῦτε λάβετε φῶς ἐκ τοῦ ἀνεσπέρου φωτός καὶ δοξάσατε Χριστὸν τὸν ἀναστάντα ἐκ νεκρῶν». Σημειωτέον δ' ὅτι τὸ ἔθιμον τῶν ἀνημμένων λαμπάδων κατὰ τὴν ἑορτὴν τῆς Ἀναστάσεως εἶναι ἀρχαιότατον, μαρτυρούμενον ἤδη ἀπὸ τοῦ δ' αἰῶνος. Ἐν τῷ μετὰ τὸ σκοτεινὸς ναὸς πλημμυρεῖ ἀπὸ φῶτα καὶ οἱ ἱερεῖς ἐξέρχονται τοῦ ναοῦ με ἀνημμένας τὰς λαμπάδας, ἵνα ἐν ὑπαίθρῳ ἀρχίσῃ ἡ τελετὴ τῆς Ἀναστάσεως, καθ' ὃν χρόνον ψάλλεται ὁ προκαταρκτικὸς ὕμνος: «Τὴν ἀνάστασίν σου, Χριστέ Σωτήρ, ἄγγελοι ὕμνοῦσιν ἐν οὐρανοῖς καὶ ἡμᾶς τοὺς ἐπὶ γῆς καταξίωσον ἐν καθαρῇ καρδίᾳ Σὲ δοξάζειν». Μετὰ δὲ τὴν ἐξοδὸν ἐκ τοῦ ναοῦ ἀναγινώσκειται ἐν εἰδικῇ ἐξέδρᾳ ἡ εὐαγγελικὴ περικοπὴ περὶ τῆς ἀναστάσεως ἀπὸ τὸ εὐαγγέλιον τοῦ Μάρκου (ις' 1-8) καὶ ἔπειτα ὕψ' ὀλοκλήρου τοῦ ἐκκλησιαστικῆς ψάλλεται ὁ κατ' ἐξοχὴν παρχαλινὸς ὕμνος τῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας «Χριστὸς ἀνέστη ἐκ νεκρῶν, θανάτῳ θάνατον πατήσας καὶ τοῖς ἐν τοῖς μνήμασι ζωὴν χαρισάμενος», ὅστις ἐπαναλαμβάνεται ἀπειράκις κατὰ τὴν λοιπὴν λειτουργίαν καὶ ἐν πάσαις ταῖς ἀκολουθίαις ἐπὶ 40 ἡμέρας. Μετὰ τὴν ἐκτενῆ δέησιν εἰσέρχονται ὅλοι εἰς τὸν ναόν, καθ' ὃν χρόνον ὁ χορὸς τῶν ψαλτῶν ψάλλει τὸν ὑπέρροχον καὶ μεστὸν ἱερός μυστικῆς ἐξάρσεως κανόνα τῆς Ἀναστάσεως Ἰωάννου τοῦ Λαμασκηνοῦ. Ὁ κανὼν οὗτος περιέχει ἀναστασίμους ὕμνους ἐκ τῶν ὠραιότερων, οἵτινες ὑπάρχουν ἐν τῷ κόσμῳ, ὕμνους ἀπηνθισμένους ἀπὸ τῶν πλουσιῶν λειμώνων τῆς βιβλικῆς καὶ τῆς πατερικῆς φιλολογίας. Ἐπιτρέψατέ μοι νὰ σᾶς παραθέσω δειγματὰ τινὰ ἐξ αὐτῶν.

Ὁ κανὼν ἀρχεται ὡς ἐξῆς: «Ἀναστάσεως ἡμέρα λαμπρυνθῶμεν, λαοί, Πάσχα Κυρίου Πάσχα· ἐκ γὰρ θανάτου πρὸς ζωὴν καὶ ἐκ γῆς πρὸς οὐρανὸν Χριστὸς ὁ Θεὸς ἡμᾶς διεβίβασεν ἐπιβίβιον ἄδοντας». Καὶ ἀκο-

λονθει τὸ ἄσμα. «Καθαρθῶμεν τὰς αἰσθήσεις καὶ ὀφρόμεθα τῷ ἀπροσίτῳ φωτὶ τῆς Ἀναστάσεως Χριστὸν ἐξαστράπτοντα καὶ χαίρετε φάσκινα τρανῶς ἀκουσόμεθα, ἐπινίκιον ᾄδοντες». Καὶ περαιτέρω· «Ὀυρανοὶ μὲν ἐπαξίως εὐφραϊνέσθωσαν, γῆ δὲ ἀγαλλιᾶσθω, ἑορταζέτω δὲ κόσμος, ὁρατὸς τε ἅπας καὶ ἀόρατος· Χριστὸς γὰρ ἐγήγερται, εὐφροσύνη αἰώνιος». Καὶ περαιτέρω· «Νῦν πάντα πεπλήρωται φωτὸς, οὐρανὸς τε καὶ γῆ καὶ τὰ καταχθόνια. Ἐορταζέτω γοῦν πᾶσα κτίσις τὴν ἔγερσιν Χριστοῦ, ἐν ἣ ἑστερέωται». Καὶ περαιτέρω· «Θανάτου ἑορτάζομεν νέκρωσιν, Ἄδου τὴν καθάρσειν, ἄλλης βιοτῆς τῆς αἰωνίου ἀπαρχῆν καὶ σικριτῶντες ἕμνοῦμεν τὸν αἴτιον, τὸν μόνον ἐδολογητὸν τῶν Πατέρων Θεὸν καὶ ὑπερένδοξον». Καὶ περαιτέρω ἀκούομεν «Ὡς ὄντως ἱερὰ καὶ πανέοργτος, αὐτὴ ἡ σωτήριος νύξ καὶ φωταυγῆς, τῆς λαμπροφύρου ἡμέρας τῆς ἐγέρσεως οὕσα προάγγελος, ἐν ἣ τὸ ἄχρονον φῶς ἐκ τάφου σωματικῶς πᾶσιν ἐπέλαμνεν». Καὶ περαιτέρω, ὡς προτροπὴν εἰς τὴν Θεῖαν Κοινωνίαν, ἀκούομεν «Λεῦτε τοῦ καινοῦ τῆς ἀμπέλου γεννήματος, τῆς θείας εὐφροσύνης ἐν τῇ εὐσημῳ ἡμέρᾳ τῆς ἐγέρσεως, βασιλείας τε Χριστοῦ κοινωνήσωμεν, ἕμνοῦντες αὐτὸν ὡς Θεὸν εἰς τοὺς αἰῶνας».

Ἐπειτα ὁ Ἱεροσολυμίτης μελωδός, ἔχων ὑπ' ὄψιν τὸ θέαμα τοῦ ναοῦ τῆς Ἀναστάσεως κατὰ τὴν παννυχίδα τοῦ Πάσχα καὶ μιμούμενος τὸν Ἡσαΐαν, (κεφ. ξστ') ἀναφωνεῖ πρὸς τὴν Σιών «Ἄρον κύκλω τοὺς ὀφθαλμούς σου, Σιών, καὶ ἴδε, ἴδου γὰρ ἦκασί σοι θεοφεγγεῖς ὡς φωστῆρες ἐκ Ἀυσμῶν καὶ Βορρᾶ, καὶ Θαλάσσης καὶ Ἐώας τὰ τέκνα σου, ἐν σοὶ ἐδολογῶντα Χριστὸν εἰς τοὺς αἰῶνας». Καὶ μετ' ὀλίγον προχωρεῖ ὁ ἐνθουσιασμός τοῦ μελωδοῦ καὶ ἐκσπᾶ εἰς τοὺς ἐξῆς ἕμνους πρὸς τὸν Χριστόν· «Ὡ θεῖας, ὦ φίλης, ὦ γλυκυτάτης σου φωνῆς! Μεθ' ἡμῶν ἀψευδῶς γὰρ ἐπηγγείλω ἔσεσθαι μέχρι τελευτῶν αἰῶνος, Χριστέ, ἦν οἱ πιστοὶ ἄγκυραν ἐλπίδος κατέχοντες ἀγαλλόμεθα». Καὶ ὁ κανὼν ἐπισφραγίζεται μετὰ τὴν ἐξῆς ὑψηλὴν ἀποστροφὴν· «Ὡ Πάσχα τὸ μέγα καὶ ἱερώτατον Χριστέ. Ὡ Σοφία καὶ Λόγε τοῦ Θεοῦ καὶ δύναμις, δίδου ἡμῖν ἐκτυπώτερον Σοῦ μετασχεῖν, ἐν τῇ ἀνεσπέρῳ ἡμέρᾳ τῆς βασιλείας σου».

Ἄξιος μνείας καὶ ὁ ἐξῆς πασχαλινὸς ἡμῶν ἕμνος, ὅστις εἶναι δεδανεισμένος ἀπὸ τὴν ἀρχὴν τοῦ ὠραίου λόγου Γρηγορίου τοῦ Ναζιανζηνοῦ εἰς τὸ Πάσχα. «Ἀναστάσεως ἡμέρα καὶ λαμπρυνθῶμεν τῇ πανηγύρει καὶ ἀλλήλους περιπτυσώμεθα. Εἴπωμεν ἀδελφοί, καὶ τοῖς μισοῦσιν ἡμᾶς συγχωρήσωμεν πάντα τῇ Ἀναστάσει καὶ οὕτω βοήσωμεν· Χριστὸς ἀνέστη ἐκ νεκρῶν, θανάτω θάνατον πατήσας καὶ τοῖς ἐν τοῖς μνήμασι ζῶν χαρισάμενος». Ὁ τελευταῖος ἕμνος «Χριστὸς ἀνέστη» εἶναι ὁ προσφιλέστερος καὶ δημοθέστερος πασχαλινὸς ἕμνος πάντων τῶν Ὁρθοδόξων λαῶν, ὅστις ἀκούεται ἀπειραριθμοῦς φορὰς κατὰ πρῶτον λόγον κατὰ τὴν ἑβδομάδα τοῦ Πάσχα, ἔπειτα δὲ καὶ καθ' ὅλας τὰς ἄλλας ὑπολοίπους ἡμέρας μέχρι τῆς Ἀναλήψεως. Ἡ ἀκατάπαυστος ἐπανάληψις τοῦ «Χριστὸς ἀνέστη» κατὰ τὴν νύκτα τῆς Ἀναστάσεως καθ' ὅλην τὴν ἑβδομάδα τοῦ Πάσχα, ἥτις μᾶς ὑπενθυμίζει κάπως τὸ χωρίον τῆς Ἀποκαλύψεως καὶ τὸ ἐκεῖθεν

ἐμπνευσμένον «Ἀλληλούϊα» τοῦ «Μεσσοῦ» τοῦ Haendel, ἐκφράζει τὸν ἀσυγκράτητον ἐνθουσιασμόν τῶν πιστῶν διὰ τὸ πλεον χαρμόσυνον γεγονός καὶ τὴν πλεον εὐφροσύνην ἑορτῆν τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας.

Χαρακτηριστικὴ εἶναι καὶ ἡ κατὰ τὴν νύκτα τοῦ Πάσχα ἀνάγνωσις τοῦ μεγαλοπρεποῦς προοιμίου τοῦ κατὰ Ἰωάννην Εὐαγγελίου, (α' 1—16), ἥτις προσδίδει ἰδιαιτέραν λαμπρότητα εἰς τὴν κατ' ἔξοχὴν λαμπρὰν ταύτην ἑορτῆν τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας καὶ μαρτυρεῖ περὶ τῆς στενωπότητος συναφείας τοῦ μυστηρίου τῆς θείας ἐνανθρωπήσεως μετὰ τοῦ μυστηρίου τῆς Ἀναστάσεως, ὑπενθυμίζει δὲ τὸ διὰ τῶν μυστηρίων τούτων ἐπιτευχθὲν μέγιστον δῶρον τῆς ἀνθρωπότητος, τὴν υἰοθεσίαν, καὶ ἐν γένει ἀνταποκρίνεται πλήρως πρὸς τὸ θεσπέσιον περιεχόμενον τῆς ἑορτῆς ταύτης. Σημειωτέον δ' ὅτι ἐν ταῖς Σλαβίκαῖς Ἐκκλησίαις ἀναγινώσκειται ἡ περικοπὴ αὕτη τμηματικῶς, ἐκτὸς τῆς σλαβωνικῆς, καὶ εἰς τὴν ἑλληνικὴν καὶ εἰς ἄλλας γλώσσας, ἐνῶ ἐν ταῖς ἑλληνικαῖς Ἐκκλησίαις ἀναγινώσκειται εἰς πολλὰς γλώσσας ἡ περικοπὴ Ἰωάννου 20¹⁹⁻²⁵ κατὰ τὸν ἑσπερινὸν τοῦ Πάσχα.

Ἐπίσης χαρακτηριστικὴ εἶναι ἡ κατὰ τὴν ἑορτῆν ταύτην καὶ καθ' ὅλην τὴν ἑβδομάδα τοῦ Πάσχα χρησιμοποίησις τοῦ ἕμνου τῆς βαπτίσεως μετὰ τὰς λέξεις τοῦ Ἀποστόλου Παύλου «Ὅσοι εἰς Χριστὸν ἐβαπτίσθητε Χριστὸν ἐνεδύσασθε, ἀλληλούϊα». Ὁ ἕμνος οὗτος ὑπενθυμίζει τὸ ἔθιμον τῆς παλαιᾶς Ἐκκλησίας νὰ βαπτίζῃ τοὺς κατηγουμένους κατὰ τὴν παννυχίδα τοῦ Μεγάλου Σαββάτου, μετὰ τὸ ὁποῖον βάπτισμα παρῆκοιτοῦθον οὗτοι μετὰ λευκὰ ἐνδύματα τὴν ἑορτῆν τοῦ Πάσχα. Ἐντεῦθεν καὶ ἐλέγετο ἡ ἑβδομάς τοῦ Πάσχα «Hebdomas in albis», «Ἐβδομάς ἐν λευκοῖς», «Ἀσπροβδόμαδο», ὡς καλεῖται μέχρι σήμερον εἰς μερικὰ μέρη τῆς Ἑλλάδος. Ἐν τῇ Ὁρθοδόξῳ Ἐκκλησίᾳ ἡ ἑβδομάς αὕτη καλεῖται «Διακαινήσιμος», ἑβδομάς «νέας ζωῆς», συμφώνως πρὸς τοὺς λόγους τοῦ Ἀποστόλου Παύλου ἐν τῇ ἐπιστολῇ του πρὸς Ρωμαίους 5' 4' «Συνετάφημεν οὖν αὐτῷ διὰ τοῦ βαπτίσματος εἰς τὸν θάνατον, ἵνα ὡςπερ ἠγέρθη Χριστὸς ἐκ νεκρῶν διὰ τῆς δόξης τοῦ Πατρὸς, οὕτω καὶ ἡμεῖς ἐν καινότητι ζωῆς περιπατήσωμεν». Ἄλλὰ καὶ ὅλη ἡ ἑβδομάς αὕτη θεωρεῖται ὡς μία ἡμέρα. Καθημερινῶς τελεῖται κατ' αὐτὴν ἡ θεία λειτουργία καὶ ἀνακυκλῶνται οἱ ὀκτὼ ἤχοι τῆς λεγομένης Παρακλητικῆς, εἰς τὰ τροπάρια τῆς ὁποίας ἐξυμνεῖται ἐνθουσιωδῶς ἡ ἀνάστασις τοῦ Κυρίου, «ὡς ἐὰν προσφέρῃ τὸ μυστήριον τῆς ἀναστάσεως ἀνεξάντητον θέμα ψαλμοῦ καὶ μελέτης».

Ἄλλο χαρακτηριστικὸν τῆς ἐνότητος καὶ τῆς ἰερότητας καὶ λαμπρότητας τῆς ἑβδομάδος ταύτης ἀπ' ἐνός καὶ τῆς ἐμπροσούσης εἰς τὴν ἱερότητα ταύτην ψυχικῆς διαθέσεως τῶν πιστῶν ἀπ' ἑτέρου εἶναι, ὅτι ὑπὸ τῶν Ἱ. Κανόνων τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας συνιστᾶται ἡ καθημερινὴ προσέλευσις εἰς τὸ μυστήριον τῆς θείας Εὐχαριστίας. Ἐπίσης χαρακτηριστικὸν τῆς λαμπρότητας καὶ τοῦ κατ' ἔξοχὴν χαρμοσύνου χαρακτῆρος τῆς ἑβδομάδος τοῦ Πάσχα ἐν τῇ Ὁρθοδόξῳ Ἐκκλησίᾳ εἶναι, ὅτι οἱ φαιδρότεροι καὶ μᾶλλον χαρ-

μόσυνοι ἀναστάσιμοι ὕμνοι ἀντικαθιστοῦν τὰ τόσον συγκινητικά πένθιμα ἄσματα τῆς νεκρωσίμου ἀκολουθίας αὐτῆς ἐν περιπτώσει κηδείας κατὰ τὴν ἐβδομάδα ταύτην.

Ἄλλα δὲν εἶναι μόνον ἡ ἐβδομάς τοῦ Πάσχα ἡ διακρινομένη διὰ τὸν χαρμόσυνον αὐτῆς χαρακτήρα. Ἀπασαί αἱ τεσσαράκοντα ἡμέραι ἀπὸ τῆς Ἀναστάσεως μέχρι τῆς Ἀναλήψεως φέρουν ἀναστάσιμον καὶ χαρμόσυνον χαρακτήρα, ὑπαρχούσης ἰδιαιτέρας ἱεῶς ἀκολουθίας δι' ἐκάστην τῶν ἡμερῶν τούτων καὶ ἀνακυκλουμένων καθ' ἐβδομάδα πάλιν τῶν ὁκτῶ ἡχων. Ἄλλ' ὡς ἐὰν μὴ ἦρκει ὁ πασχαλινὸς χαρακτήρ τῶν τεσσαράκοντα τούτων ἡμερῶν, ἐκάστη Κυριακὴ τοῦ ἔτους εἶναι, κατὰ τὴν παλαιοτάτην ἐκκλησιαστικὴν, καὶ δὴ ἀποστολικήν, παράδοσιν, ἀφιερωμένη εἰς τὴν ἀνάμνησιν τῆς ἀναστάσεως τοῦ Κυρίου, ἡ ὁποία κατὰ τε τὸν ἑσπερινὸν τοῦ Σαββάτου καὶ τὴν πρωινήν ἀκολουθίαν τῆς Κυριακῆς, τὸν λεγόμενον Ὁρθρον, καὶ τὴν ἐπακολουθοῦσαν θείαν Λειτουργίαν ἀννυμεῖται μετὰ πολλῆς ἐπιμονῆς καὶ μεγάλης ἐξάρσεως.

Εὐθύς μετὰ τὴν ἀποπεράτωσιν τοῦ Πεντηκοσταρίου, δηλ. τοῦ ὕμνολογίου τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας, τὸ ὁποῖον ἀρχεται ἀπὸ τῆς Κυριακῆς τοῦ Πάσχα καὶ τελειώνει τὴν Κυριακὴν τῶν ἁγίων Πάντων, τ. ἔ. ὁκτῶ ἡμέρας μετὰ τὴν Κυριακὴν τῆς Πεντηκοστῆς, ἀρχεται ἡ χρησιμοποίησις τῆς λεγομένης *Παρακλητικῆς* ἢ Ὀκτωήχου, ἐν τῇ ὁποίᾳ ἀνακυκλοῦται ἐντὸς 8 ἐβδομάδων ἡ ἐξύμνησις τῆς Ἀναστάσεως εἰς ὁκτῶ ἡχους, ἓνα καθ' ἐβδομάδα. Οἱ ἡχοὶ οὗτοι κατὰγονται ἐκ τῆς ἀρχαίας ἐλληνικῆς μουσικῆς, τῆς ὁποίας αἱ παραδόσεις συνεχίζονται ἐν τῇ Βυζαντινῇ μουσικῇ. Ἐν τοῖς ὁκτῶ λοιπὸν τούτοις ἡχοῖς ὑμνεῖται ἐναλλάξ ἡ Ἀνάστασις τοῦ Κυρίου καθ' ὅλον τὸ ἔτος, ἐξαιρουμένης ἰδιαιτέρας τῆς χαρᾶς καὶ τοῦ φωτός, τὸ ὁποῖον ἀνέβλυσεν ἐξ αὐτῆς. Ἄς μᾶς ἐπιτραπῇ νὰ ἀναφέρωμεν χαρακτηριστικὰ τινα παραδείγματα ὕμνων ἐκ τῆς Ὀκτωήχου. Οὕτω, παραδείγματος χάριν, κατὰ τὸν ἑσπερινὸν τοῦ Σαββάτου τοῦ α' ἡχοῦ ψάλλομεν: *Ἐυφράνθητε, οὐρανοί, σαλπίζετε τὰ θεμέλια τῆς γῆς, βοήσατε τὰ ὄρη εὐφροσύνην. Ἴδου γὰρ ὁ Ἐμμανουὴλ τῷ Σταυρῷ προσήλωσε τὰς ἁμαρτίας ἡμῶν καὶ ζωὴν ὁ διδοὺς θάνατον ἐνέκρωσε, τὸν Ἀδὰμ ἀναστήσας ὡς φιλόφρωνος». Ἐν τῷ ὄρθρῳ τῆς Κυριακῆς τοῦ β' ἡχοῦ ψάλλομεν: *Χαίρετε, λαοὶ καὶ ἀγαλλιᾶσθε. Ἄγγελος ἐκάθισεν εἰς τὸν λίθον τοῦ μνήματος. Αὐτὸς ἡμᾶς εὐηγγελίσατο εἰπὼν: Χριστὸς ἀνέστη ἐκ νεκρῶν, ὁ Σωτὴρ τοῦ κόσμου καὶ ἐπλήρωσε τὰ σύμπαντα εὐωδίας. Χαίρετε λαοὶ καὶ ἀγαλλιᾶσθε». Ἐν τῷ ἑσπερινῷ τοῦ γ' ἡχοῦ ψάλλομεν: *Πεφώτισται τὰ σύμπαντα τῇ ἀναστάσει σου, Κύριε, καὶ ὁ Παράδεισος πάλιν ἠνέωκεται, πᾶσα δὲ ἡ κτίσις ἀνευφημοῦσά σε ὕμνον σοὶ καθ' ἐκάστην προσφέρει». Ἐν τῷ ἑσπερινῷ τοῦ ὀγδόου ἡχοῦ (τοῦ λεγομένου πλ. δ') ψάλλομεν: *Ψαλμοὶς καὶ ὕμνοις δοξολογοῦμεν, Χριστέ, τὴν ἐκ νεκρῶν σου ἀνάστασιν, δι' ἧς ἡμᾶς ἠλευθέρωσας τῆς τυραννίδος τοῦ Ἄδου καὶ ὡς Θεὸς ἐδωρήσω ζωὴν αἰώνιον καὶ τὸ μέγα ἔλεος».****

Συνοψίζοντες πάντα τὰ ἀνωτέρω περὶ τῆς θέσεως τῆς Ἀναστάσεως τοῦ Κυρίου ἐν τῇ Ὁρθοδόξῳ Ἐκκλησίᾳ, δυνάμεθα ὄχι μόνον νὰ ἐπαναλάβωμεν, ὅτι τὸ θεμελιῶδες τοῦτο γεγονός τῆς χριστιανικῆς πίστεως ἀποτελεῖ τὸ κέντρον τῆς ὀρθοδόξου λατρείας, ἀλλὰ καὶ νὰ ὑπογραμμίσωμεν τὴν ἐξῆς εὐστοχον παρατήρησιν τοῦ Heiler «Für die Orthodoxe Kirche ist im tiefsten Grunde das ganze Jahr Ostern, eine Antizipation des Ewigen Ostern im Himmel» (Διὰ τὴν Ὁρθόδοξον Ἐκκλησίαν, κατὰ τὸ βαθύτατον νόημά της, εἶναι ὅλον τὸ ἔτος Πάσχα, μία προκατάληψις τοῦ αἰωνίου ἐν τοῖς οὐρανοῖς Πάσχα). Ἄλλ' ὁμως, τὸ ὅτι, τοιαύτην θέσιν κατέχουσα ἡ Ἀνάστασις τοῦ Χριστοῦ ἐν τῇ θρησκευτικῇ συνειδήσει τῶν ὀρθοδόξων λαῶν καὶ ἐν τῇ ὀρθοδόξῳ λατρείᾳ, θὰ εἶχε ζωηρότατον ἀντίκτυπον εἰς ὅλην τὴν ζωὴν τῶν ὀρθοδόξων λαῶν, ἦτο ἐπόμενον. Θὰ προσπαθῶμεν δὲ ἐφεξῆς νὰ διασαφήσωμεν τὸ γεγονός τοῦτο, δεικνύοντες τὴν ἐπίδρασιν τοῦ Πάσχα καὶ τῆς Ἀναστάσεως εἰς τὴν ἐθνικὴν, κοινωνικὴν καὶ λογοτεχνικὴν ζωὴν ἰδιαιτέρας τοῦ Ἑλληνικοῦ λαοῦ, ἐξ ὧν θὰ ἠδύνατό τις νὰ κρίνῃ κατ' ἀναλογίαν καὶ περὶ τῶν ἄλλων ὀρθοδόξων λαῶν.

Δὲν θὰ ἦτο ὑπερβολὴ ὁ ἰσχυρισμὸς, ὅτι ἡ μεγίστη αὐτῆ τῆς Ὁρθοδοξίας ἑορτὴ ἔχει ἀσκήσει τὴν βυθυτάτην ἐπίδρασιν ἐφ' ὅλης τῆς ζωῆς τοῦ Ἑλληνικοῦ λαοῦ, δεδομένης τῆς ἕνεκα ἱστορικῶν λόγων συνυφάνσεως τῆς ζωῆς τοῦ λαοῦ τούτου μετὰ τῆς Ὁρθοδοξίας, τὴν ὁποίαν πρεσβεύει σχεδὸν ἡ ὁλότης τοῦ Ἑλληνικοῦ λαοῦ. Ἡ ἑορτὴ αὕτη ὀνομάζεται ὑπὸ τοῦ Ἑλληνικοῦ λαοῦ «Λαμπρὴ» ἢ «Λαμπρά». Καὶ εἶναι πράγματι αὕτη ἡ λαμπρότερα καὶ ἐπισημοτέρα ἑορτὴ τοῦ λαοῦ τούτου, κατέχουσα παρ' αὐτῷ θεῖον ἀνάλογον, ἵνα μὴ εἴπω καὶ ὑψηλοτέραν ἐκείνης, τὴν ὁποίαν ἡ ἑορτὴ τῶν Χριστουγέννων κατέχει ἐν τῷ Δυτικῷ κόσμῳ. Τοῦτο ὀφείλεται ἀναμφιβόλως εἰς τὴν προφανῆ ἐπίδρασιν τῆς παναρχαίας χριστιανικῆς παραδόσεως. Ἄλλ' εἰς τὸν ἐνθουσιαστικότερον καὶ μεγαλοπρεπέστερον ἑορτασμὸν τῆς ἑορτῆς τοῦ Πάσχα συντελοῦν ὁπωσδήποτε καὶ αἱ κλιματολογικαὶ συνθήκαι τῶν Ἑλληνικῶν χωρῶν καὶ αἱ ἐθνικαὶ παραδόσεις τοῦ Ἑλληνικοῦ λαοῦ. Ὡς πρὸς τὸ πρῶτον, ἄς ληφθῇ πρὸ ὀφθαλμῶν, ὅτι ἡ ἑορτὴ τοῦ Πάσχα συμπίπτει κατὰ τὴν ἀνοιξιν, ὅτε καὶ ἡ φύσις ἔχει ἤδη ἀναστῆ εἰς νέαν ζωὴν. Ἐπίσης ἄς ληφθῇ πρὸ ὀφθαλμῶν καὶ ἡ ἀνταπόκρισις, τὴν ὁποίαν εὐρίσκουν εἰς τὴν ψυχὴν τοῦ Ἑλληνικοῦ λαοῦ ἀνεκάνει αἱ καλλοναὶ τῆς Ἑλληνικῆς φύσεως, μάλιστα κατὰ τὴν ἀνοιξιν.

Ἡ Ἑλληνικὴ γῆ ὁμοιάζει κατὰ τὴν ἐποχὴν ταύτην πρὸς ὑπέροχον πολύχρωμον τάπητα. Ἡ ὕψους τῆς θερμοκρασίας εἶναι τοιαύτη, ὥστε νὰ καθιστᾷ ἀκινδύνους καὶ εὐχαρίστους τὰς νυκτερινὰς λιτανείας καὶ τὰς ἑορτὰς ἐν ὑπαίθρῳ, οἵαι εἶναι ἡ λιτανεία τῆς κηδείας τοῦ Χριστοῦ καὶ ἡ τελετὴ τῆς Ἀναστάσεως καὶ ἡ λιτανεία τῆς περιφορᾶς τῆς εἰκόνης τῆς Ἀναστάσεως κατὰ τὸ ἀπόγευμα τοῦ Πάσχα. Ἡ ἀτμόσφαιρα εἶναι γεμάτη ἀπὸ τὰ ἀρώματα τῶν ἀνθισμένων φυτῶν καὶ δένδρων. Ἄλλὰ καὶ τὸ θέαμα

τοιαύτης φύσεως είναι φαντασμαγορικό, μάλιστα κατά τὰς σεληνοφωτιστούς νύκτας, δεδομένου ὅτι τὸ Πάσχα συμπύπτει μετὰ τὴν πανσέληνον. Ἐς σημειωθῆ ἔτισης, ὅτι ὑπὸ τοιαύτην φύσιν ὁ ὀλίγον τι φυσιολατρικός ἑλληνικός λαὸς αἰσθάνεται πάντοτε ζωηρότατα τὸν θάνατον, ἀκόμη καὶ τὸν θάνατον τοῦ Χριστοῦ, ἐν καιρῷ τῆς ἀνοίξεως. Χαρακτηριστικὸν εἶναι, ὅτι κατὰ τὴν νυκτερινὴν λιτανεῖαν τῆς Μεγ. Παρασκευῆς, κατὰ τὴν ὁποῖαν ἀναπαρίσταται, οὕτως εἰπεῖν, ἡ κηδεῖα τοῦ Χριστοῦ, παρίσταται ἡ Θεοτόκος θρηνηλογοῦσα πρὸς αὐτόν· «ὦ γλυκύ μου ἔαρ, γλυκύτατόν μου τέκνον, ποῦ ἔδου σου τὸ κάλλος!» Καὶ ὁ Διάκονος Ἀθανάσιος, βαδίζων πρὸς τὸ μαρτύριον τοῦ σουβλίσματος κατὰ τὴν 23 Ἀπριλίου 1821, ἀποχαιρετᾷ τὴν φύσιν ὡς ἐξῆς· «Γιὰ ἰδὲς καιρὸ πού διάλεξεν ὁ χάρος νὰ με πάρη, τώρα πάνθ' ἵδουν τὰ κλαδιά καὶ βγάξει ἡ γῆ χορτάρι!».

Ἐπόμενον λοιπὸν ἦτο, ὅτι μετὰ τὴν βαθεῖαν συγκίνησιν, τὴν ὁποῖαν αἰσθάνεται ὁ λαὸς οὕτως κατὰ τὰς ἡμέρας τῶν παθῶν τοῦ Χριστοῦ, μάλιστα δὲ κατὰ τὴν Μεγ. Παρασκευῆν, θὰ αἰσθάνεται ἐντονώτερον τὴν χαρὰν διὰ τὴν Ἀνάστασιν, μάλιστα καθ' ὃν χρόνον καὶ ἡ φύσις περιβεβλημένη τὰ λαμπρότερα τῆς ἐνδύματα καὶ ἀρώματα φαίνεται ὡς νὰ συναγάζεται καὶ νὰ συνορατᾷ μετὰ τῶν ἀνθρώπων. Κατὰ τὴν λαμπροτάτην λοιπὸν ταύτην ἡμέραν ὁ ἑλληνικός λαὸς, μάλιστα τῆς ὑπαίθρου, ἐνδύεται τὰ καλύτερα τοῦ ἐνδύματα (τὰ «λαμπριάτικα»), καὶ τρώγει τὰ καλύτερα φαγητὰ του, τοσοῦτο μᾶλλον, καθ' ὅσον προηγῆθη καὶ αὐστηρὰ νηστεία. Ἐντεῦθεν δ' ἐξηγεῖται τὸ παράπονον ἤδη τῆς συζύγου τοῦ Θεοδώρου Πτωχοπροδρόμου «οὐκ οἶδα πασχαλίαν!». Ἐθνικὴ ἡμῶν συνήθεια, χρονολογούμενη ἀπὸ τῆς Βυζαντινῆς ἐποχῆς ἀσφαλῶς, εἶναι ἐκάστη οἰκογένεια νὰ ἔχη κατὰ τὴν ἡμέραν ταύτην τὸν ἀμνὸν τῆς, τὸν ὁποῖον τρώγει ψητὸν εἰς τὴν σουβλάν. Εἰς τὸ συμβολικὸν τοῦτο ἔθιμον δικαιούμεθα νὰ ἀναζητήσωμεν τὴν ἐπίδρασιν ἀφ' ἑνὸς τοῦ Ἰουδαϊκοῦ πασχαλικοῦ ἔθιμου, ἀφ' ἑτέρου δὲ τοῦ χωρίου τοῦ Ἀποστ. Παύλου. «Καὶ γὰρ τὸ Πάσχα ἡμῶν ὑπὲρ ἡμῶν ἐτύθη Χριστὸς (Α' Κορ. ε' 7).

Ἐτερον ἔθνικὸν ἡμῶν ἔθιμον τοῦ Πάσχα εἶναι νὰ τρώγωμεν καὶ νὰ δωρίζωμεν κόκκινα αὐγά, πιθανῶς ἀφ' ἑνὸς διότι τὸ αὐγὸν εἶναι σύμβολον τῆς ζωῆς καὶ τῆς δημιουργίας, ἀφ' ἑτέρου δὲ ἐξ ἐπίδρασεως τῆς πασχαλινῆς διατάξεως τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης περὶ κρίσεως τῆς φλιάς καὶ τῶν παραστάδων τῶν θυρῶν διὰ τοῦ αἵματος τοῦ σφαγέντος πασχαλίου ἀμνοῦ (Ἐξόδου ἰβ' 7). Τσιγκρίζομεν μάλιστα τὰ αὐγά ἀμοιβαίως συγγενεῖς καὶ φίλοι καὶ διὰ τοῦ τσιγκρίσματος τούτου ὑποδηλοῦται ἡ ἐκ τοῦ τάφου ἔγερσις τῆς ἀληθινῆς ζωῆς, τοῦ Χριστοῦ. Χαρακτηριστικὸν πασχαλινὸν ἔθιμον πάντων τῶν ὀρθοδόξων λαῶν, κληρονομηθὲν ἔτισης ἀπὸ τῆς ἀρχαίας ἐκκλησίας, εἶναι καὶ ὁ ἀνταλλάσσόμενος κατὰ τὴν ἑορτὴν τοῦ Πάσχα ἀσπασμός συγγνώμης. Τὸ ἔθιμον τοῦτο ἐκτελεῖται παρ' ἡμῶν κατὰ τὸν ἑσπερινὸν τοῦ Πάσχα, ὁ ὁποῖος καλεῖται διὰ τὸν λόγον τοῦτον «Ἀγάπη». Κατὰ τὸν ἑσπερινὸν τῆς Ἀγάπης ἐγένετο ἄλλοτε

εἰς τινὰ μέρη τῆς Ἑλλάδος καὶ ἰδιαιτέρα μικρὰ ἱεροτελεστία τῆς «ἀδελφοποιίας», τῶν «ἀδελφοποιητῶν» θεωρουμένων ὡς πραγματικῶν ἀδελφῶν. Σχετικὸν εἶναι καὶ τὸ ἔθιμον τῆς κατὰ τὴν λειτουργίαν τοῦ Πάσχα ἀνταλλαγῆς τῶν στασιδίων τῶν πιστῶν.

Ἄλλο πασχαλινὸν ἔθιμον ἡμῶν εἶναι ἡ μετὰ τὴν νυκτερινὴν λειτουργίαν τοῦ Πάσχα ἐπιστροφή τῶν οἰκογενειῶν εἰς τὰς οἰκίας των μετὰ τὰς λαμπάδας ἀνημμένας πρὸς μετὰδοσιν τῆς εὐλογίας τοῦ φωτὸς τῆς Ἀναστάσεως καὶ εἰς τὰς οἰκίας καὶ ἡ μετὰ ταῦτα διατήρησις τῶν λαμπάδων τούτων ἐσβεσμένων καθ' ὅλον τὸ ἔτος καὶ ἡ χρησιμοποίησις αὐτῶν πρὸς ἀποτροπὴν κακῶν (κεραυνῶν, ἀσθενειῶν κλπ.). Ἀκόμη δὲ καὶ ὁ φλοιὸς τῶν κοκκίνων αὐγῶν τοῦ Πάσχα χρησιμοποιοῦται ἐν τῇ ὑπαίθρῳ πρὸς ἀγιασμόν οὕτως εἰπεῖν καὶ γονιμοποίησιν τῶν ἀγρῶν. Εἰς πολλὰ μέρη τῆς Ἑλλάδος κατὰ τὴν ἑορτὴν τοῦ Πάσχα ἐτελοῦντο καὶ τελοῦνται καὶ μέχρι σήμερον καὶ δημόσιοι χοροὶ καὶ συνεστιάσεις, ἐνίοτε δὲ καὶ ἄγῳνες. Ἀκόμη δὲ καὶ ὠριμένα φυτὰ, ἀνθοῦντα κατὰ τὴν ἐποχὴν τοῦ Πάσχα, φέρουσι τὸ ὄνομά του (πασχαλιά κλπ.). Χαρακτηριστικώτατον ἔτισης εἶναι τὸ μαρτυροῦν περὶ τῆς βαθυτάτης ἐπίδρασεως τῆς ἑορτῆς τοῦ Πάσχα καὶ εἰς τὴν κοινωνικὴν ἀκόμη ζωὴν ὅλων τῶν ὀρθοδόξων λαῶν ἔθιμον τῆς ἀντικαταστάσεως παντὸς ἄλλου κοινωνικοῦ χειρτισμοῦ διὰ τοῦ «Χριστὸς ἀνέστη».

Ἄλλὰ εἰς τὴν βαθυτέραν ἐπίδρασιν τῆς μεγίστης ταύτης ἑορτῆς τῆς Ὀρθοδοξίας ἐπὶ τὴν ζωὴν τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ συντελοῦν καὶ ἱστορικοὶ λόγοι, καὶ ἡ καὶ ἡ ἔθνικὴ παράδοσις, δεδομένου ὅτι ἡ ἑορτὴ τοῦ Πάσχα ἦτο διὰ τὸν ἐπὶ τετρακόσια περίπου ἔτη δουλεύοντα ὑπὸ σκληρῶν ξενικῶν ζυγῶν ἑλληνικὸν λαὸν καὶ ἔθνικὴ ἑορτὴ. Ἡ Ἀνάστασις τοῦ Χριστοῦ ἐσυμβόλιζε καὶ τὴν ἀνάστασιν τοῦ δούλου ἑλληνικοῦ ἔθνους· «Χριστὸς ἀνέστη καὶ ἡ Ἑλλάς ἀνέστη» ἦτο τὸ σύνθημα πολλῶν ἔθνικῶν ἐξεγέρσεων, ἔστω καὶ ἐὰν δὲν συνέπιπτον χρονολογικῶς μετὰ τὴν ἑορτὴν τοῦ Πάσχα. Καὶ μέχρι δὲ σήμερον ἀκόμη ὁ ἑλληνικός λαὸς ἐκδηλώνει τὴν χαρὰν του διὰ νίκην τινὰ ἔθνικὴν ἢ ὁμαδικὴν τι λῖαν εὐχάριστον γεγονὸς διὰ τῆς προσφωνήσεως «Χριστὸς ἀνέστη». Ἰδιαιτέρως διὰ τὸν ὑπόδουλον ἑλληνικὸν λαὸν ἡ ἑορτὴ τοῦ Πάσχα ἦτο, τοῦλάχιστον κατὰ τοὺς μεταγενεστέρους χρόνους, καὶ ἔθνικὴ ἑορτὴ, κατὰ τὴν ὁποῖαν ἐπετρέπετο καὶ ἡ λιτανεῖα πέριξ τοῦ ναοῦ μετὰ τὴν εἰκόνα τῆς Ἀναστάσεως καὶ τὰς ἀνημμένας λαμπάδας, ἀλλὰ καὶ ἡ χορηγία κροτίδων καὶ ὄπλων ἀκόμη πρὸς ἐκδήλωσιν τῆς χαρᾶς τοῦ λαοῦ, ὅπως καὶ ἐν τῇ ἐλευθέρῳ Ἑλλάδι. Ὑπῆρξε δὲ καὶ ὑπάρχει ἀκόμη παρ' ἡμῶν ἡ λαϊκὴ δοξασία περὶ ἐξόδου τῶν ψυχῶν ἐκ τοῦ Ἄδου συγχρόνως μετὰ τὴν ἀνάστασιν τοῦ Χριστοῦ μέχρι τῆς Πεντηκοστῆς.

Τούτων οὕτως ἐχόντων, ἐπόμενον ἦτο, ὅτι δὲν θὰ ἦτο μικρὰ ἡ ἐπίδρασις τῆς ἑορτῆς ταύτης καὶ εἰς τὴν νεοελληνικὴν λογοτεχνίαν, τόσον εἰς τὴν διηγηματογραφίαν, ὅσον καὶ εἰς τὴν λυρικήν ποίησιν. Ἐκ τῶν Ἑλλήνων διηγηματογράφων μεγίστην ἐπίδρασιν τῆς ἑορτῆς τοῦ Πάσχα ἐδέχθη ὁ κορυφαῖος τῶν νεωτέρων ἡμῶν διηγηματογράφων, πιστὸν δὲ τέκνον τῆς

Ἐκκλησίας, ὁ Ἀλέξανδρος Παπαδιαμάντης, ὁ ὁποῖος ἐκείθεν ἐνεπνεύσθη τὰ θαυμαστά πασχαλινὰ διηγήματα μετὰ τῶν χρησιμωτάτων λαογραφικῶν εἰδήσεών του περὶ τῶν πασχαλινῶν ἐθίμων τῶν Σποράδων νήσων. Ἐπίσης ἐκ τῆς ἐορτῆς τοῦ Πάσχα ἐνεπνεύσθησαν καὶ ἀπεμιμήθησαν τὸν Παπαδιαμάντην καὶ πλείστοι ἄλλοι μικρότεροι αὐτοῦ Ἑλληνες διηγηματογράφοι, μάλιστα δὲ ὁ Ἀλέξανδρος Μωραϊτίδης. Ἀλλὰ καὶ ἀρκετοὶ Νεοέλληνες λυρικοὶ ποιηταὶ μετὰ τοῦ ἐθνικοῦ ἡμῶν ποιητοῦ Διονυσίου Σολωμοῦ ἐπὶ κεφαλῆς ἐνεπνεύσθησαν ἀπὸ τὴν ἐορτὴν τοῦ Πάσχα καὶ ἐξύμνησαν αὐτὴν ἐπαξίως. Εἰς τὰ σχετικὰ τῶν ποιήματα συνδυάζουσι τὸ φῶς καὶ τὴν χαρὰν τῆς Ἀναστάσεως μετὰ τὸ φῶς καὶ τὴν χαρὰν τῆς ἐλληνικῆς ἀνοιξeos. Ἐνθυμοῦνται τὰς καμπάνας, αἱ ὁποῖαι καλοῦν τὴν νύκτα τῆς Ἀναστάσεως τοὺς πιστοὺς εἰς τὴν βασιλισσαν τῶν ἐορτῶν καὶ κυποῦν θριαμβευτικῶς τὴν ὄραν, καθ' ἣν ψάλλεται τὸ πρῶτον «Χριστὸς ἀνέστη». Δὲν λησμονοῦν οὔτε τὸν πασχαλινὸν ἀσπασμὸν οὔτε τὸν θρίαμβον τῆς ἀγάπης τοῦ Χριστοῦ οὔτε τὴν ἀνάγκην τῆς συγγνώμης τῶν πιστῶν μεταξὺ τῶν.

Ἐπιτρέψατέ μοι δὲ νὰ σᾶς παρουσιάσω δύο δείγματα γνησίας χριστιανικῆς Μούσης, ἐμπνευσμένα ἀπὸ τὸ ἀνεξάντλητον βίωμα τῆς Ἀναστάσεως τοῦ Χριστοῦ. Τὸ ἐν εἶναι τὸ πλέον πρόσφατον, τὸ ποίημα τοῦ προῶρος (εἰς ἡλικίαν μόλις 35 ἐτῶν) ἀποθανόντος ποιητοῦ Γ. Βερίτη.

*Ἀνάστασι! καὶ μέσα στὴν καρδιά μου
πὸν μαῦροι τὴν μαράνανε χειμῶνες
μιᾶς ἀνοιξῆς ἀγῆ γλυκοχαράζει
κι' ἀνθίζου μενεξέδες κι' ἀνεμῶνες.
Ἀνάστασι! Καὶ μέσα στὴν καρδιά μου
πὸν τὴν σπαράζου ἀγρια οἱ στεῖροι πόνοι
ὀλόδροσο, οὐρανόσταλο βλαστάρι
θεϊκῆς χαρᾶς ἀρχίζει νὰ φυτρῶνῃ.
Θεϊκῆς χαρᾶς! Ὡ σταυρωμένη ἐλπίδα!
καθὼς σὲ βλέπω ἀναστημένη πάλι
ἀθάνατη, ἀπροσμάχητη, μεγάλη,
κάμε τὸ θάυμα πὸν ποτὲ δὲν εἶδα·
ὅ,τι νεκρὸ τοῦ μυστικοῦ μου κόσμου
παρακαλῶ Σε, ἀνάστησέ το ἐντός μου!*

Τὸ ἕτερον δείγμα εἶναι εἰλημμένον ἐκ τοῦ ἀρι-
στουργήματος τοῦ ἐθνικοῦ ἡμῶν ποιητοῦ Σολωμοῦ,
ἀπὸ τὴν «Λαμπρόη». Ἐπιγράφεται «Ἡ ἡμέρα τῆς
Λαμπρόης» καὶ ἔχει ὡς ἑξῆς.

*«Χριστὸς ἀνέστη! Νέοι, γέροι καὶ κόρες,
ὄλοι μικροὶ μεγάλοι ἐτοιμασθῆτε·
μέσα στὶς ἐκκλησιὰς τὶς δαφνοφόρες
μετὰ τὸ φῶς τῆς χαρᾶς συμμαζωχθῆτε,
ἀνοίξατε ἀγγαλιὰς εἰρηνοφόρες
ὀμπροστά στοὺς ἀγίους καὶ φιληθῆτε,
φιληθῆτε γλυκὰ χεῖλη μετὰ χεῖλη.
Πέστε Χριστὸς ἀνέστη ἐχθροὶ καὶ φίλοι.
Δάφνες ὡς πλάκα ἔχουσι οἱ τάφοι
καὶ βρέφη κρατοῦν στὴν ἀγγαλιὰ οἱ μανάδες·
γλυκὰ φωνὰ κοιτῶντας τὲς ζωγραφι-
σμένες εἰκόνες ψάλλουσι οἱ ψαλτάδες.*

ΕΠΙΘΕΤΟΝ Ἡ ΕΠΙΡΡΗΜΑ;

Ἐρμηνευτικὸν σημεῖωμα
εἰς τὸ χωρίον Π, 6 τῆς πρὸς Τιμόθεον Β' ἐπιστολῆς
τοῦ Παύλου.

Ὁ ἀπόστολος Παῦλος τῷ 64 ἤτο ὑπόδικος ἐν
Ρώμῃ, ὅτε ἔγραψε τὴν Β' πρὸς Τιμόθεον αὐτοῦ ἐπι-
στολὴν. Εἰς τὴν ἐπιστολὴν ταύτην συμβουλεύει τὸν
προσφιλέστατον καὶ οἰκειότατον αὐτοῦ μαθητὴν καὶ
συνεργὸν Τιμόθεον, καὶ λέγει, ὅτι θὰ ὑποστῇ αὐτός
κόπους καὶ ἀγῶνας διὰ τὴν διάδοσιν τοῦ Εὐαγγελίου,
καὶ συνιστᾷ εἰς αὐτὸν νὰ ὑπομείνῃ τὰς ταλαιπωρίας
ταύτας «ὡς καλὸς στρατιώτης Ἰησοῦ Χριστοῦ», προ-
βάλλων ἅμῃ ὡς παραδείγματα τοὺς στρατευομένους,
τοὺς ἀθλητὰς καὶ τοὺς γεωργούς: «Σὺ οὖν κακοπά-
θησον ὡς καλὸς στρατιώτης Ἰησοῦ Χριστοῦ. Οὐδεὶς
στρατευόμενος ἐμπλέκεται ταῖς τοῦ βίου πραγμα-
τείαις, ἵνα τῷ στρατολογήσαντι ἀρέσῃ· ἐὰν δὲ καὶ
ἀθλῆ τις, οὐ στεφανοῦται, ἐὰν μὴ νομίμως ἀθλήσῃ,
τὸν κοπιῶντα γεωργὸν δεῖ πρῶτον τῶν καρπῶν μετα-
λαμβάνειν, ὅσει ἃ λέγω».

Εἰς τὸ παράδειγμα: «Τὸν κοπιῶντα γεωργὸν δεῖ

*Λάμπει τὸ ἀσῆμι, λάμπει τὸ χρυσάφι
ἀπὸ τὸ φῶς πὸν χύνουσι οἱ λαμπάδες·
κάθε πρόσωπο λάμπει ἀπ' τ' ἀγιοκέρι,
ὅπου κρατοῦνε οἱ χριστιανοὶ στὸ χέρι.*

* *

Τοιαύτη λοιπὸν εἶναι ἐν ὀλίγοις ἡ θέσις καὶ ἡ
ἐπίδρασις τῆς Ἀναστάσεως τοῦ Κυρίου καὶ τῆς
ἐορτῆς τοῦ Πάσχα ἐν τῇ θρησκευτικῇ καὶ κοινωνικῇ
ζωῇ τῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας καὶ ἰδιαίτερος τοῦ
Ἑλληνικοῦ λαοῦ, θέσις καὶ ἐπίδρασις μαρτυροῦσα
ἀρκετὰ σαφῶς περὶ τῆς διατηρήσεως καὶ ἐν τῷ κε-
φαλαίῳ τούτῳ ἀκεραίας τῆς παραδόσεως τῆς ἀρχαι-
στάτης Ἐκκλησίας, ἐν τῇ ζωῇ τῆς ὁποίας κεντρικὴν
καὶ θεμελιώδη πράγματι θέσιν κατεῖχεν ἡ Ἀνάστα-
σις. Ἀλλ' εἴτε ἡμεῖς τονίζομεν ἰδιαίτερος τὴν Ἀνά-
στασιν τοῦ Χριστοῦ, εἴτε ἄλλοι ἐξαιροῦν τὸν σταυρι-
κὸν τοῦ θάνατον καὶ ἄλλοι τὴν γέννησίν του, ὅμως
πάντες συμπίπτουσι εἰς τὴν κοινὴν πίστιν εἰς αὐτὸν
ὡς Κύριον καὶ Θεὸν ἡμῶν καὶ πάντες ἀνεξαιρέτως τὸν
ἀναγνωρίζομεν καὶ ὁμολογοῦμεν μετὰ τοῦ Ἀποστό-
λου Πέτρου, ὅτι «οὐκ ἔστιν ἐν ἄλλῳ οὐδενὶ ἢ σωτη-
ρία· οὐδὲ γὰρ ὄνομά ἐστιν ἕτερον ὑπὸ τὸν οὐρανὸν
τὸ δεδομένον ἐν ἀνθρώποις, ἐν ᾧ δεῖ σωθῆναι ἡμᾶς»
(Πραξ. δ' 12). Ἐλπίζομεν δ' ὅτι ἡ κοινὴ αὕτη πίστις,
ὡς καὶ τὸ φῶς τὸ ἀνατεῖλαν ἐκ τοῦ τάφου τοῦ ἀνα-
στάντος Σωτήρος, ὅπερ εἶναι ἡ πολυτιμότερα κλη-
ρονομία, ἣν παρελάβομεν ὄλοι οἱ χριστιανικοὶ λαοὶ
ἀπὸ τὴν πρώτην ἐκκλησίαν, θὰ χρησιμεύουν ὡς ὁ
Πολικὸς ἀστήρ, ὅστις θὰ ὀδηγῇ πάντας ἡμᾶς εἰς
τὴν περιπόθητον ἔνωσιν, συμφώνως πρὸς τὴν ἐπι-
θυμίαν καὶ τὴν προσευχὴν Ἐκεῖνου, «ἵνα πάντες
ἐν ὧσιν» (Ἰω. ιζ' 21).

Π. Ι. ΜΠΡΑΤΣΙΩΤΗΣ
Καθηγητῆς τοῦ Πανεπιστημίου

π ρ ῶ τ ο ν τ ῶ ν καρπῶν μεταλαμβάνειν» ἢ θέσις τῶν λέξεων εἶναι τοιαύτη, ὥστε ἐκ πρώτης ὄψεως συνάγεται τὸ νόημα, ὅτι «εἶναι δίκαιον, ὁ γεωργός, πού τόσο κοπιᾷζει, νὰ ἀπολαβάνῃ πρῶτος αὐτὸς τοὺς καρπούς τῶν κόπων του». Ἄλλ' ἡ ἐκδοχὴ αὕτη δὲν συμβιδάσκειται μὲ ὅ,τι ἔχει πρωτίστως ὑπ' ὄψιν τοῦ ὁ ἄπ. Παῦλος, φέρων ὡς παράδειγμα τὸν γεωργόν. Ἡ ὀρθὴ ἐρμηνεία τοῦ χωρίου τούτου ἐξαρτᾶται ἐκ τῆς σημασίας, τὴν ὁποίαν ἔχει ἡ λέξις «π ρ ῶ τ ο ν» εἰς τὸ ἐν λόγῳ χωρίον. Ἄν δηλ. αὕτη εἶναι ἐπίθετον ἢ ἐπίρρημα.

Κατὰ τοὺς κανόνες τῆς Ἱερᾶς Ἑρμηνευτικῆς, πρὸς ἐξακριβώσιν τοῦ σημεινομένου τῶν Γραφικῶν λέξεων, πλὴν ἄλλων βοηθημάτων, ἀναγκαιότατον μέσον καὶ ὁρος ἀπαραίτητος εἶναι καὶ ἡ τοῦ λόγου ἀκολουθία, ἡ λογικὴ σχέσις, ἢ συνάφεια καὶ ἡ παρεξέτασις τοῦ ἐρμηνευτέου χωρίου πρὸς τὰ ἀμέσως προηγούμενα. Ὁ ἄπ. Παῦλος, θέλων νὰ ὑποδείξῃ εἰς τὸν Τιμόθεον τὸ ἀφευκτον τῶν κινδύνων καὶ διωγμῶν, τοὺς ὁποίους θὰ ὑποστῇ οὗτος ἐκ μέρους τῶν ἀντιστρατευομένων κατὰ τὴν ἀνὰ τὸν κόσμον διδόντων τῆς εὐαγγελικῆς ἀληθείας, φέρει ὡς παραδείγματα τοὺς στρατευομένους καὶ τοὺς ἀθλητάς, καὶ λέγει, ὅτι ὁ στρατιώτης δὲν πρέπει νὰ ἀπασχολῆται μὲ ἄλλας βιοτικὰς μερίμνας, ἀλλὰ νὰ ἐκτελῇ προθύμως καὶ ἀγογγύστως τὰ στρατιωτικὰ του καθήκοντα, ἵνα ἀρέσῃ εἰς τὸν στρατιωτικὸν αὐτοῦ διοικητήν. «Εἰ γὰρ ἐπιγείῳ βασιλεῖ, λέγει καὶ ὁ Μ. Ἀθανάσιος, ὁ μέλλων στρατεύεσθαι οὐκ ἀρέσει ἐάν μὴ ἀφήσῃ πάσας τὰς τοῦ βίου φροντίδας, πόσον μᾶλλον ὁ μέλλων στρατεύεσθαι τῷ ἐπουρανίῳ βασιλεῖ;» Ὁ δὲ ἀθλητὴς ὑποβάλλεται προηγουμένως εἰς μακρὰν συστηματικὴν προπόνησιν, ἵνα λάβῃ τὸν στέφανον τῆς νίκης.

Διότι καὶ ἡ ἀθλητικὴ, ὡς λέγει ὁ Θεοδώρητος, «νόμους ἔχει τινάς, καθ' οὓς προσήκει τοὺς ἀθλητάς ἀγωνίζεσθαι· ὁ δὲ παρὰ τούτους παλαιῶν, τῶν στεφάνων διαμαρτάνει». Ὁ Ἱπποκράτης, ὁ περίφημος ἱατρός τῆς ἀρχαιότητος, ὁ καὶ πατὴρ τῆς ἱατρικῆς, λέγει: «Οἱ γυμνασται καὶ οἱ νομίμως ἀθλοῦντες ἐπὶ μὲν τοῦ ἀρίστου τὸν ἄρτον μόνον ἐσθίουσι, ἐπὶ δὲ τοῦ δεῖπνου τὸ κρέας». Ὁ δὲ Ἰωάννης ὁ Χρυσόστομος προσθέτει: «Ἄν ὁ ἀθλητὴς μὴ πάντα τὸν τῆς ἀθλήσεως νόμον φυλάττῃ, καὶ τὸν ἐπὶ σιτίου, καὶ τὸν ἐπὶ σωφροσύνης καὶ σεμνότητος, καὶ τὸν ἐν παλαίστρᾳ, καὶ πάντα ἀφείδῃ διέλθῃ τὰ τοῖς ἀθληταῖς προσήκοντα, οὐδέποτε στεφανοῦται». Ὡστε, ὅπως ὁ στρατιώτης ὀφείλει νὰ πειθαρχῇ εἰς τὰς διαταγὰς τῶν ἀνωτέρων του, καὶ ὁ ἀθλητὴς συστηματικῶς νὰ προπονηθῇ, οὕτω καὶ ὁ γεωργὸς ὀφείλει νὰ ἐργασθῇ προηγουμένως, νὰ κοπιᾷσῃ, διὰ νὰ ἀπολαύσῃ ἀκολούθως τοὺς καρπούς τῶν κόπων του.

Ἐπὶ τῆς ἐρμηνευτικῆς ταύτης ἀρχῆς στηριζόμενοι καὶ οἱ νεώτεροι ἐρμηνευταὶ τῆς ἀγ. Γραφῆς, ἡρμήνευσαν τὴν λέξιν «πρῶτον» ὡς ἐπίρρημα εἰς τὸ ἐν λόγῳ χωρίον. Οὕτω, ὁ Ἱ. Φ. Μέγιερ († 1849), Γερμανὸς νομοδιδάσκαλος καὶ τῆς θεολογίας διδάκτωρ, ἐρμηνεύσας εἰς 20 τόμους ἅπαντα τὰ βιβλία τῆς Κ. Διαθήκης, πλὴν τῆς Ἀποκαλύψεως, λέγει: «Πολλοὶ ἐξηγηταὶ παραδέχονται, ὅτι εἰς τὴν πρότασιν: «Τὸν

κοπιῶντα γεωργὸν δεῖ πρῶτον τῶν καρπῶν μεταλαμβάνειν», ὑπάρχει προφανῶς ἀντιμετάθεσις λέξεων, καὶ ἐρμηνεύουν ταύτην, ὡς νὰ εἶχον ἐν αὐτῇ αἱ λέξεις τὴν ἀκόλουθον θέσιν: «Τὸν γεωργόν, κοπιῶντα πρῶτον, δεῖ τῶν καρπῶν μεταλαμβάνειν». Ἐκ τῶν ἡμετέρων, ὁ ἀείμνηστος Β. Ἀντωνιάδης, δ.φ. καὶ καθηγητὴς τῆς ἐν Χάλκῃ Θεολογικῆς Σχολῆς, γράφει εἰς τὴν Ἱερὰν αὐτοῦ Ἑρμηνευτικὴν: «Ὁ ἐρμηνευτὴς πρέπει νὰ ἐπιστᾷ ἰδιαζόντως τὴν προσοχὴν αὐτοῦ, καὶ οὕτως εἰπεῖν νὰ δεικνύῃ σεβασμὸν εἰς τὴν θέσιν, ἣν ἔλαβον αἱ λέξεις καὶ αἱ προτάσεις παρὰ τοῦ συγγραφέως αὐτοῦ, καὶ νὰ μὴ μετακινήῃ αὐτὰς ἀνευ ἀπολύτου ἀνάγκης, ὑπὸ τῆς λογικῆς ἀκολουθίας ὑποδεικνυομένης (πρβλ. ἰδίᾳ Β'. Τιμ. 2,6) ἐκ τῆς θέσεως αὐτῶν». Ὅθεν, ἡ ὀρθὴ ἐρμηνεία τῆς προτάσεως ταύτης ἐξαρτᾶται ἐκ τῆς σημασίας, τὴν ὁποίαν ἔχει ἐν αὐτῇ ἡ λέξις «πρῶτον». Καθ' ὅσον ἡ ἐκδοχὴ τῆς λέξεως «πρῶτον» ὡς ἐπίθετον, καὶ ἡ ἐρμηνεία, ὅτι «ὁ γεωργός, ὁ ὁποῖος κοπιᾷζει, πρέπει πρῶτος αὐτὸς νὰ ἀπολαβάνῃ τοὺς καρπούς, πού θὰ παραχθοῦν», δὲν εὐσταθεῖ, εἶναι ἀσχετος μὲ τὰ προηγούμενα, καὶ ὡς ἐκ τούτου ἀσθηρικός καὶ ἄρδην ἀπόβλητος.

Ἡ ἔγκρισις ἐκ μέρους τῆς Ἱερᾶς Συνόδου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος καὶ τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου συγγράμματος ἐρμηνευτικοῦ τῆς Β' πρὸς Τιμόθεον ἐπιστολῆς ὑπὸ ὀρθοδόξου καθηγητοῦ, ἐν τῷ ὁποίῳ ἡ λέξις «πρῶτον» ἐρμηνεύεται ὡς ἐπίθετον, οὐδὲν ἀπολύτως κύρος προσδίδει εἰς τὴν ἐρμηνείαν τῆς λέξεως ταύτης. Ἡ ἔγκρισις καὶ ἡ εὐλογία ἀνωτάτης Ὀρθοδόξου Ἐκκλησιαστικῆς ἀρχῆς ἀφορᾷ κυρίως, ὅτι εἰς τὸ ὑπὸ τὴν κρίσιν αὐτῆς ὑποβληθὲν σύγγραμμα δὲν ὑπάρχει τι τὸ ἀπάδον πρὸς τοὺς θεομύθους καὶ τὰς παραδόσεις τῆς Ἐκκλησίας ταύτης. Ἡ μετάφρασις λέξεων καὶ φράσεων, ὡς ἐν προκειμένῳ, ἤτοι ἂν ἡ λέξις «πρῶτον» εἶναι ἐπίθετον ἢ ἐπίρρημα, ἐφ' ὅσον οὐδεμία τῶν ἐκδοχῶν τούτων ἔχει δογματικὸν χαρακτήρα ἐπαφίεται πάντοτε ἐλευθέρως εἰς τὴν ἀτομικὴν κρίσιν καὶ ἀντίληψιν τοῦ συγγραφέως.

Συγκεφαλαιοῦντες τὰ ἀνωτέρω, λέγομεν, ὅτι ὁ ἄπ. Παῦλος προλέγων εἰς τὸν Τιμόθεον, ὅτι θὰ ὑποστῇ κινδύνους, κόπους καὶ ἀγῶνας διὰ τὴν ἐπιτυχῆ ἐκπλήρωσιν τῆς ἐν τῷ κόσμῳ τούτῳ Ἱερᾶς αὐτοῦ διακονίας, συνιστᾷ εἰς αὐτόν, ὅτι ὀφείλει «ὡς καλὸς στρατιώτης Ἰησοῦ Χριστοῦ» νὰ ὑπομείνῃ τὰς ταλαιπωρίας ταύτας, καὶ θὰ τύχῃ πάντως τῆς προσηκούσης ἀμοιβῆς τῶν κόπων αὐτοῦ· ὅπως, εἴτε στρατιώτης εἶναι τις, εἴτε ἀθλητὴς, εἴτε γεωργός, πρέπει νὰ ἐργασθῇ, νὰ κοπιᾷσῃ προηγουμένως, διὰ νὰ ἀπολαύσῃ ἀκολούθως τὸ ποθούμενον. Ἐν ἐνὶ λόγῳ, τὰς φροντίδας καὶ τὰς μερίμνας ἐπακολουθεῖ ἢ ἀνάπαυλα. Καὶ ἐν τῷ κόσμῳ ὑπάρχει ἡ ἀνταπόδοσις.

† Ὁ Βιζύης ΧΡΙΣΤΟΦΟΡΟΣ

Ὁ θέλων νὰ θερίσῃ κατὰ τὸ γῆρας του πρέπει νὰ σπεύρῃ κατὰ τὴν νεότητά του.

*

Ἡ ἀγάπη εἶναι πῦρ, τὸ ὅποσον σβέννυται, ἂν μὲ αὐτὴν δὲν ἐναγκαλισθῆς ἄλλους.

ΔΟΓΜΑΤΙΚΑ ΘΕΜΑΤΑ

Η ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΘΕΙΑΣ ΤΟΥ ΧΡΙΣΤΟΥ
ΚΕΝΩΣΕΩΣ ΘΕΩΡΙΑ

II. Η ΜΑΡΤΥΡΙΑ ΤΗΣ Κ. ΔΙΑΘΗΚΗΣ

Ὁ Ἰησοῦς Χριστὸς ζῶν ἔτι μεταξὺ τῶν ἀνθρώπων οὐ μόνον ὁ ἴδιος οὐδέποτε ἐκουσίως ἀπεκάλυψεν ἢ ἐδίδαξε τι ἀμέσως περὶ ἑαυτοῦ, ἀλλὰ καὶ τοὺς ἰδίους αὐτοῦ μαθητὰς καὶ τοὺς περὶ αὐτὸν ἀπέτρεπε νὰ φανερώσωσι ἢ διακηρύξωσι περὶ τῆς ἀληθοῦς αὐτοῦ θείας ὑποστάσεως¹. Ἐπίσης τὰ τῆς Κ. Διαθήκης βιβλία ἐν τῷ συνόλω καὶ ἐπὶ μέρους μὴ ὄντα οὔτε δογματικὸν θεωρητικὸν συστηματικὸν ἐγχειρίδιον περὶ τοῦ προσώπου τοῦ Χριστοῦ καὶ τῶν ὑφίστων θρησκευτικῶν ἀληθειῶν, οὔτε ἐπιστημονικὸν σύστημα ἠθικῆς περὶ τοῦ ὑψίστου ἠθικοῦ ἀγαθοῦ (summum bonum), γραφέντα δ' ἐκ περιστάσεως καὶ πρὸς ὠρισμένον ἐν ἑκάστον τούτων ἀποβλέποντα σκοπὸν, περιέχουσιν οὐχ ἤττον τὴν θεϊαν ἀποκάλυψιν, ἤτοι πλήρη τὴν περὶ τῆς πίστεως ἀλήθειαν καὶ τὴν ἠθικὴν καὶ ἀποτελοῦσι τὸ θεμέλιον καὶ τὴν πρώτην πηγὴν καὶ μαρτυρίαν περὶ τῶν ὑψίστων ἠθικῶν καὶ τῆς πίστεως ἀληθειῶν. Καὶ ἐν προκειμένῳ ἡ πρώτη μαρτυρία περὶ τῆς τοῦ Λόγου θείας κενώσεως ὑπάρχει ἐν αὐτῇ καὶ μάλιστα εἰς ἐν καὶ μόνον, τὸ ἀκόλουθον περισπούδαστον χωρίον τῆς τοῦ Παύλου πρὸς Φιλιππησίους ἐπιστολῆς 2, 6-8: «ὃς [Χριστὸς] ἐν μορφῇ Θεοῦ ὑπάρχων οὐχ ἄρπαγμόν ἠγήσατο τὸ εἶναι ἴσα Θεῷ, ἀλλ' ἑαυτὸν ἐκένωσε μορφὴν δούλου λαβών, ἐν ὁμοιώματι ἀνθρώπων γενόμενος, καὶ σῆματι εὐρέθεις ὡς ἀνθρώπος ἑταπεινώσεν ἑαυτὸν γενόμενος ὑπήκοος μέχρι θανάτου, θανάτου δὲ σταυροῦ»².

Διὰ τοῦ χωρίου τούτου, ὡς σαφῶς ἐμφαίνεται ἐκ τῆς ἐν ἡ κεῖται σειρᾶς τοῦ λόγου ἐν τῇ πρὸς Φιλιππησίους ἐπιστολῇ, ὁ Ἀπόστολος ἡμῶν ἐπιδιώκει ἠθικὸν σκοπὸν, νὰ διδάξῃ δηλαδὴ τὴν ἀρετὴν τῆς ταπεινοφροσύνης προσάγων ὡς πρότυπον παραδείγμα αὐταπαρνήσεως καὶ ταπεινώσεως τὸν Κύριον, «ὃς ἐν μορφῇ Θεοῦ ὑπάρχων... ἑταπεινώσεν ἑαυτὸν...». Οὐχ ἤττον ὅμως ἐν ταύτῳ περιέχεται καὶ διδασκαλία θρησκευτικῆ ὑψίστης σημασίας ἀναφερομένη εἰς τὸ πρόσωπον τοῦ Χριστοῦ ὡς Θεοῦ γενομένου ἀνθρώπου. Καὶ εἶναι ἀκριβῶς αὐτὸ τὸ χωρίον, ἐφ' οὗ ἐστηρίχθη ἡ περὶ κενώσεως θεωρία καὶ ἐκ τῆς διαφόρου ἐρμηνείας τοῦ ὁποίου προέκυψαν ποικίλαι ἀπόψεις.

Ἡ ἔννοια τούτου εἶναι, ὅτι ὁ Χριστὸς, Θεὸς ὢν φύσει, ἔλαβε δούλου μορφὴν καὶ κενώσας ἑαυτὸν ἐγένετο

ταπεινὸς ἀνθρώπος ὑποστὰς τὸν ἐπονείδιστον διὰ σταυροῦ θάνατον. Ἀντιπαρά τίθενται οὕτω, ἐνθεν μὲν ἡ τοῦ Λόγου ὑπερβατικὴ μορφή καὶ θεία Αὐτοῦ φύσις μεθ' ὅλων τῶν ἀνηκόντων αὐτῇ θείων, πνευματικῶν καὶ ἀύλων ἰδιοτήτων, ἐνθεν δὲ ἡ γῆνη τοῦ ἀνθρώπου μορφή καὶ ὕλική αὐτοῦ φύσις μεθ' ὅλων αὐτῆς τῶν ταπεινῶν ὕλικῶν προσόντων καὶ φρονημάτων, ἤτοι ἡ forma Dei πρὸς τὴν formam servi, ἀμφότεραι τέλειαι συνυπάρχουσαι ἐν ἐνὶ προσώπῳ, τῷ θεανθρώπῳ Χριστῷ. Ἐνταῦθα ὅθεν τὸ κέντρον τῆς σκέψεως ἵσταται καὶ τὸ βάρος τοῦ νοήματος κεῖται, ἀπὸ θρησκευτικῆς ἐπόψεως, εἰς τὴν ἐρμηνείαν δηλαδὴ τῆς ἐν τῇ θεανδρικῇ ὑποστάσει καὶ προσωπικότητι τοῦ Χριστοῦ λαβούσης χώραν «κενώσεως». Δέον δηλονότι νὰ διασαφηθῇ πῶς νοητέα ἡ κένωσις αὕτη καὶ ποῦ ἀναφέρεται. Εἰναί τις οὐσιαστικῆ, ὀλικῆ ἢ ἡμερικῆ, τῆς θείας φύσεως κένωσις, ἢ φαινομενικῆ τις τοιαύτη, ἢ αὕτη ἔχει ἠθικὸν μόνον χαρακτήρα καὶ ἐφήμερον ἀναφέρεται δὲ εἰς τὴν ὑπαρβατικὴν οὐσίαν καὶ τὰς ἰδιότητας τοῦ Χριστοῦ ὡς Θεοῦ, ἤτοι τὸν «ἄσαρκον Λόγον», ἢ εἰς τὸν Χριστὸν ὡς ἱστορικὸν πρόσωπον, ἤτοι τὸν «ἐνσαρκον Λόγον». Σαφῆ ὅθεν πρόκειται ἐνώπιον ἡμῶν τὰ ἐν τῇ χριστιανικῇ θεολογίᾳ τεθέντα ἐρωτήματα καὶ ἀναφύοντα πρὸς ἐρμηνείαν ζητήματα, προκύψαντα ἐκ τῆς ὑπὸ τοῦ Ἀποστόλου Παύλου διατυπωθείσης διδασκαλίας περὶ κενώσεως, ἣτις χαρακτηρίζεται ὡς πρᾶξις ἢ στάσις ἐναντι τοῦ ἀνθρωπίνου στοιχείου τοῦ θείου παράγοντος κατὰ τὴν ἐπὶ τῆς γῆς ἐνανθρώπησην τοῦ Λόγου.

Οἱ Ἕλληνες Πατέρες τὴν τοῦ Ἰησοῦ «κένωσιν» ἀνάγοντες εἰς τὴν ὑπερβατικὴν Αὐτοῦ θεϊαν φύσιν, εἰς τὸν «ἄσαρκον Λόγον», δὲν ἐξελάμβανον ταύτην ὡς ἀλλοτριώσιν, πάντη ἄλλωστε ἀδύνατον, τῆς θείας Αὐτοῦ φύσεως ἤτοι «τὸ εἶναι Θεὸν μὴ ἀποβαλόν», κατὰ τὸν Οἰκουμένιον. Ἰωάννης δὲ ὁ Χρυσόστομος ἐπὶ τοῦ προκειμένου σαφέστατα ἐπίσης ἐκφράζεται λέγων: «Ἀκούσας ἐκένωσε μὴ μεταβολὴν νομίσης καὶ μετάπτωσιν ἢ καὶ ἀφανισμόν τινα, ἀλλὰ μένων ὁ ἦν, ἔλαβεν ὁ οὐκ ἦν καὶ σὰρξ γενόμενος ἔμνε Θεὸς Λόγος ὢν»³. Παραμενούσης, λοιπόν, τῆς θείας τοῦ Χριστοῦ φύσεως ἀκεραίας καὶ ἀλωρήτου, ἡ κένωσις θεωρεῖται, ὡς ἐκ τῆς ἐνανθρώπησεως, οἰκεία ἄλλωστε βουλήσει αὐτοῦ ἑαυτὸν κενώσαντος⁴, ταπεινώσεως καὶ πρὸς καιρὸν ἀμαύρωσις τῆς δόξης Αὐτοῦ, ἦν πρὶν ἐκέκμητο παρὰ τῷ Πατρὶ. Οὕτω Γρηγόριος ὁ Νύσσης γράφει: «ὁ πλήρης κενούται κενούται γὰρ τῆς ἑαυτοῦ δόξης ἐπὶ μικρόν»⁵. Τὰ αὐτὰ δὲ καὶ ἡ ἐν Χαλκηδόνι Δ' Οἰκουμηνικῇ Σύνοδος ἐδογματίσε ἀπο-

1. Ματθ. 9,30: «καὶ ἐνεβριμήσατο αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς λέγων ὁρατε μηδεὶς γινωσκέτω». — Μάρκ. 3,12: «προσεπίπτον αὐτῷ καὶ ἐκραζον, ὅτι σὺ εἶ ὁ υἱὸς τοῦ Θεοῦ, καὶ πολλὰ ἐπετίμα αὐτοῖς ἵνα μὴ φανερὸν αὐτὸν ποιήσωσι». Λουκ. 5,14.—Λουκ. 9,20: «ὑμεῖς τίνα με λέγετε εἶναι; ἀποκριθεὶς δὲ Πέτρος εἶπε τὸν Χριστὸν τοῦ Θεοῦ. ὁ δὲ ἐπιτιμήσας αὐτοῖς παρήγγειλε μηδενὶ λέγειν τοῦτο» κ.ά.

2. Ἀναμφιβόλως ὁ Παῦλος γράφων ταῦτα εἶχε κατὰ νοῦν ὅτι ἐγράψε ἐνωρίτερον καὶ εἰς τὴν Β' Κορινθ. 8,9: «Δι' ὅμᾶς ἐντώχουσε πλούσιος ὢν, ἵνα ὑμεῖς τῇ ἐκείνου πτωχεῖα πλουτήσητε».

3. Παρὰ Π. Τρεμπέλα, ὑπόμνημα εἰς τὰς ἐπιστολάς τοῦ Παύλου, Ἀθήναι 1937, σελ. 505. — Ἴδὲ καὶ *Εἰδωμὸν Ζιγαβηροῦ*, Ἐρμηνεία εἰς τὰς ΙΑ' ἐπιστολάς τοῦ Ἀποστόλου Παύλου καὶ εἰς τὰς Ζ' Καθολικὰς, Ἀθήναι 1887, σελ. 84: «εἰ καὶ ἀνθρώπος εὐρέθη, ἦγουν ἐφάνη, ἀλλὰ καὶ Θεὸς ἦν».

4. «Ὁ γὰρ ὡς δούλος δεσποτικὸν πεπλήρωκε πρόσταγμα, ἀλλ' ἐκὼν τὴν ὑπὲρ ἡμῶν ἀνεδέξατο σωτηρίαν καὶ ὑπήκουσεν ὡς υἱὸς οὐχ ὡς δούλος». Θεοδώρητος. Παρὰ Π. Τρεμπέλα, ἔ. ἀ., σελ. 506.

5. Λόγ. 38, 13. Migne 45.

δεξαμένη τὴν τοῦ Κυρίλλου Ἀλεξανδρείας ἐπιστολήν, ἐν ἣ καὶ τάδε: «ἐξ οὐρανοῦ καταφοιτήσας ὁ Θεὸς Λόγος κενώσεν ἑαυτὸν μορφὴν δούλου λαβὼν καὶ κεχηματίσθη Υἱὸς ἀνθρώπου, μετὰ τοῦ μείναι ὃ ἦν, τοῦτ' ἔστι Θεὸς (ἀτρέπτος γὰρ καὶ ἀναλλοίωτος κατὰ φύσιν ἐστίν), ὡς εἰς ἤδη νοούμενος μετὰ τῆς ἰδίας σαρκός»⁶. Ἐν τῷ αὐτῷ χωρίῳ τοῦ Ἀποστόλου ἡμῶν καὶ Ἰωάννης ὁ Δαμασκηνὸς εὐρίσκει ταπεινώσιν γραφῶν: «ὁ ἐν μορφῇ Θεοῦ ὑπάρχων, κλίνας οὐρανοὺς κατέρχεται, τοῦτέστι, τὸ ἀταπεινώτον αὐτοῦ ὕψος ἀταπεινώτως ταπεινώσας, συγκαταβαίνει τοῖς ἑαυτοῦ δούλοις, συγκατάβασιν ἄφραστον τε καὶ ἀκατάληπτον». Καὶ ὁ Ὠριγένης συνδέων τὴν κένωσιν μετὰ τῆς δόξης, ἦν πάλιν ὁ Θεάνθρωπος ἔλαβε κατὰ τὴν ἐπάνοδόν Του εἰς τοὺς κόλπους τοῦ Πατρὸς (reditus ad Deum) καὶ προσευχῆ: «καὶ νῦν δόξασόν με σύ, Πάτερ, παρὰ σεαυτῷ τῇ δόξῃ ἣ εἶχον πρὸ τοῦ τὸν κόσμον εἶναι παρὰ σοί⁸», λέγει: «ἐκένωσεν ἑαυτὸν καταβαίνων ἐνταῦθα, καὶ κενώσας ἑαυτὸν, ἐλάμβανε πάλιν ταῦτα ἀφ' ὧν ἐκένωσεν ἑαυτὸν». Οὕτω παρὰ τοῖς Ὀρθοδόξοις Ἑλλήσι Πατράσι ἐπικρατεῖ ἢ ὡς ἀνωτέρω ἀντίληψις, καθ' ἣν ἡ κένωσις ἐκλαμβάνεται ὡς ταπεινώσις¹⁰ τῆς θεϊκῆς δόξης τοῦ Χριστοῦ, ἀρξαμένη διὰ τῆς ἀσῆμου ἐν τῇ φάτῃ σαρκώσεως τοῦ Λόγου, διήκουσα δι' ὅλου τοῦ ἐπὶ τῆς γῆς ἐν εὐτελεῖ ἀνθρωπίνῳ ὁμοιώματι βίου Αὐτοῦ καὶ ἀποκορυφωμένη ἐν τῷ ἐπονειδίστῳ καὶ ἐπικαταράτῳ σταυρικῷ θανάτῳ¹¹.

Πρὸς τὴν ὡς ἀνωτέρω ὑγιᾶ καὶ ὀρθὴν ὑπὸ τῶν Ὀρθοδόξων Ἑλλήνων Πατέρων ἐκδοχὴν τῆς κενώσεως ὡς ταπεινώσεως ἐπὶ μικρὸν τῆς θείας τοῦ Λόγου δόξης¹² καὶ ἕτεραι ἐπὶ τοῦ ἰδίου χωρίου τοῦ

6. Ἐπιστ. 39.—Migne, E. Π. 77, 180 A.—Ἰδὲ καὶ Μ. Ἀθανάσιον, κατὰ Ἀριανῶν, 1,40. Migne, 26,93 — Καὶ Ε. Ζιγαβηνόν, ἔ. ἀ., σελ. 85: κατελθὼν ἀπὸ τοῦ ὕψους τῆς θείας δόξης ἐπὶ τὴν χθαμαλότητα τῆς ἀνθρωπίνης εὐτελείας τῷ ἐπικρυφῆναι μὲν ἐκείνην πρὸς καιρὸν, φανῆναι δ' ἐν ταύτῃ δι' οἰκονομίαν».

7. I. Δαμασκηνῷ, Ἐκδ. Ὀρθ. Πίστεως, Βιβλ. Γ' Κεφ. Α'.

8. Ἰωάν. 17,5.

9. Ὠριγένοῦς εἰς Ἰερσμ. Ὀμ. 1,7. Migne, 13.—Ἰδὲ ἐπίσης Περὶ Ἀρχῶν, Πρόλ. 4 καὶ III, 5, 6. Migne, 11.—Καὶ εἰς Ἰωάν. 6,10. Migne, 14.—Παρόμοια ἐδίδασκε καὶ ὁ Εὐρηναῖος: «Et Sermo enim Deus, qui in effigie Dei constitutus, non rapinam existimavit paritari Deo». De carnis Resur. 6.

10. Ὡς ταπεινώσιν ἐρμηνεύει καὶ ὁ Ζιγαβηνός τὴν κένωσιν: «Τί δὲ ἐφρονήθη τῷ Χριστῷ; Τὸ κενῶσαι ἑαυτὸν ἥτοι ταπεινώσαι». Ἐ. ἀ., σελ. 83.—Ταπεινώσιν δέχεται καὶ ὁ Ἀνδροῦτσος, Δογματικῆ, σελ. 216.—Τοῦναντίον ὁ κ. Τρεμπέλας γράφει, ὅτι «τὸ ἐταπεινώσε δὲν εἶναι συνώνυμον πρὸς τὸ ἐκένωσε». ἔ. ἀ., σελ. 506.

11. «Δούλος ἐγένετο, ἀλλὰ καὶ θάνατον ἐδέξατο καί, τὸ ἔτι μείζον τούτου, θάνατον ἐπονειδίστον θανάτου γὰρ σταυροῦ, τοῦτέστι τοῦ ἐπικαταράτου, τοῦ τοῖς ἀνόμοις ἀφωρισμένου». Θεοφύλακτος, παρὰ Π. Τρεμπέλα, ἔ. ἀ., σελ. 506. Ἀπῆχσιν τῆς ἐν τῷ σταυρῷ κενώσεως εὐρίσκομεν καὶ ἐν τῇ ἐκκλησιαστικῇ ποιήσει. Ἰδὲ κανόνα τοῦ Μεγ. Σαββάτου, Ὡδὴ δ'. ὁ εἰρμός: «Τὴν ἐν Σταυρῷ σου θεῖαν κένωσιν, προσορῶν Ἀβρααμ...».

12. Γρηγόριος ὁ Ναζιανζηνός ἐκλαμβάνει τὴν κένωσιν

Ἀποστόλου ἡμῶν διευτυπώθησαν ἐρμηνεῖαι ἐν τε τῇ Ἀνατολῇ καὶ τῇ Δύσει, ἐφ' ὧν καὶ αἰρετικαὶ ἐθεμελιώθησαν διδασκαλίαι.

Οὕτω ὁ Πελάγιος εὐρίσκει τὸ ὑποκείμενον τῶν ἐκφράσεων «ἑαυτὸν ἐκένωσε», «ἐταπεινώσεν ἑαυτὸν» καὶ «ἠγγήσατο» εἰς τὴν ἀνθρωπίνην ὑπόστασιν, ἐν ἣ ὁ Λόγος ἐσαρκώθη, εἰς τὸν «ἔνσαρκον Λόγον», ἥτοι εἰς τὸν ἱστορικὸν Χριστόν. Κατ' αὐτόν, δηλαδὴ, ὁ δεῦτερος ἀνθρώπος (secundum hominem), ὁ Χριστός, ἦτο ἐν μορφῇ Θεοῦ (in forma Dei), ἥτοι in imagine Dei, διότι ἦτο Ἐκεῖνος in quo Deus erat, δηλαδὴ plenitudo deitatis¹³. Ἐν τῇ Δύσει ἐπίσης διευτυπώθη καὶ ἕτερα ἐρμηνεῖα, ἡ τῆς συνυπάρξεως (co-existence) τῆς «μορφῆς τοῦ Θεοῦ» (forma Dei) μετὰ τῆς «μορφῆς τοῦ δούλου» (forma servi) αὐτῆ ἥτο λῆαν προσφιλῆς παρὰ τῷ Ἰλαρίῳ, τῷ Ἀμβροσίῳ καὶ τῷ Ἀύγουστίνῳ¹⁴.

Τέλος δὲ κατὰ τὸν Νεστορίον ἡ κένωσις ἐξελαμβάνετο ὡς «κρύψις» (celavit quod erat), ἔδιδε δὲ ἰδιαίτερον ἔμφασιν εἰς ταύτην, ὡς ἐμφαίνεται καὶ ἐξ ὧν γράφει σχετικῶς διὰ τὴν κατὰ τοὺς πειρασμοὺς στάσιν τοῦ Χριστοῦ: «οὐκ ἐκκαλύπτει τὸν κεκρυμμένον Θεόν... ἀλλ' ὡς ἀνθρώπος ψιλὸς ἀντιφθέγγεται»¹⁵. Παρομοίαν μὲ τὴν τοῦ Νεστορίου ἐρμηνεῖαν ἔδιδε καὶ Θεόδωρος ὁ Μοψουεστίας γράφων: «τὸ οὐκ ἑαυτὸν ἐκένωσε» ἀντὶ τοῦ «οὐκ ἔδειξεν ἑαυτόν», μορφὴν γὰρ δούλου λαβὼν τὴν ἀξίαν ἐκείνην ἀπέκρυψε, τοῦτο τοῖς ὀρθοῖσι εἶναι νομιζόμενος, ὅπερ ἐφαίνεται»¹⁶.

Τοιαύτη εἶναι ἡ ἐν τῷ ἱερῷ κώδικι τῆς Κ. Διαθήκης ὑπὸ τοῦ Ἀποστόλου Παύλου διατυπωθεῖσα περὶ κενώσεως τοῦ Σωτῆρος θεωρία καὶ τοιαῦται ἐξηγήθησαν ἐπ' αὐτῆς ἐρμηνεῖαι κατὰ τὴν ἀρχαίαν Ἐκκλησίαν. Καθίσταται δ' ἀμέσως ἐκ τούτων δήλον, ὅτι ἡ ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων Πατέρων ἐρμηνεῖα τῆς κενώσεως ὡς ἐπὶ μικρὸν ταπεινώσεως τῆς θείας τοῦ Κυρίου δόξης εἶναι ὑγιεστέρα τῶν ἑτέρων, αἰτινες λυμάνονται τὸ πρόσωπον τοῦ Σωτῆρος ὡς ἄγουσαι εἴτε εἰς τὸν Δοκητισμὸν εἴτε εἰς τὴν Νεστοριανὴν διάλυσιν τοῦ Θεάνθρωπου εἰς δύο πρόσωπα. Τὸ περὶ κενώσεως ὁμῶς πρόβλημα ἐξηκολούθησε νὰ συζητηθῆται καὶ μετὰ ταῦτα καὶ ἕτεραι ἐρμηνεῖαι καὶ θεωρίαι ἐπ' αὐτοῦ ἐξηγήθησαν, περὶ ὧν περαιτέρω γενήσεται λόγος.

ΣΟΦΟΚΛΗΣ Δ. ΩΛΗΣΣ

ὡς ὑφείναι καὶ ἐλάττωσιν τῆς δόξης. Λόγ. 31: «Ὁ ἦν ἐκένωσε καὶ ὁ μὴ ἦν προσέλαβε. Κένωσιν δὲ λέγων τὴν τῆς δόξης οἶον ὑφείναι τε καὶ ἐλάττωσιν».

13. Migne P. L. 30,884 B. C. — Ἰδὲ καὶ H. Zimmer, Pelagius in Irland, Berlin 1901, σελ. 377.

14. Ἰδὲ H. Reuter, Augustinische Studien, Gotha 1887, σελ. 210 ἐξ.

15. Nestoriana, ἔκδ. F. Loofs, Hale 1905, σελ. 254.

16. Theodori episcopi Mopsuesteni in epistulas B. Pauli commentarii, ἔκδ. H. B. Swete, Cambridge 1828, Τόμ. Α'. σελ. 216 ἐξ.

Εἰς τὴν ἀθεβαίαν μνήμην τοῦ ἀνθρωπίνου γένους μόνον αἱ μὲ αἶμα γραφῆσαι ἀλήθειαι παραμένουν.

*

Ὅπως ἡ ζωὴ εὐρίσκει τὴν ἀνταμιδοὺν τῆς ἐν τῷ θανάτῳ, οὕτω ὁ θάνατος εἶναι ἡ ὑπόσχεσις μιᾶς δευτέρας ζωῆς.

ΥΜΝΟΓΡΑΦΟΙ ΑΔΕΣΠΟΤΩΝ ΥΜΝΩΝ

B'

ΠΕΝΤΗΚΟΣΤΑΡΙΟΝ

Καὶ τὸ Πεντηκοστάριον περιέχει πολλοὺς ὕμνους ἀδεσπότες. Ἐν τοῖς ἐπομένοις καθορίζονται ὀγδοήκοντα καὶ δύο ᾠμάτων οἱ ποιηταί. Δώδεκα ποιήματα εἶναι τοῦ Ἁνατολίου, πέντε Λέοντος τοῦ Σοφοῦ καὶ τὰ ὑπόλοιπα ἄλλων γνωστῶν ὑμνογράφων.

ΚΥΡΙΑΚΗ ΤΟΥ ΠΑΣΧΑ

Ἦχος πλάγ. δ'. Κοντάκιον, Ρωμανοῦ.
Εἰ καὶ ἐν τάφῳ κατήλθες, Ἀθάνατε,
ἀλλὰ τοῦ Ἄδου καθεῖλες τὴν δύναμιν

ΚΥΡΙΑΚΗ ΤΟΥ ΘΩΜΑ

Ἐν τῷ Ἑσπερινῷ
Στιχηρὰ Ἰδιόμελα.

Ἦχος α'. Ἀνατολίου.

Μεθ' ἡμέρας ὀκτώ
τῆς ἐγέρσεώς σου, Κύριε,

Ἦχος α'. Ἰωάννου, μοναχοῦ.
Θωμᾶς, ὁ λεγόμενος δίδυμος
οὐκ ἦν μετ' αὐτῶν

Ἦχος α'. Ἰωάννου, μοναχοῦ.
Τῶν μαθητῶν δισταζόντων
τῇ ὀγδόῃ ἡμέρᾳ

Ἦχος α'. Ἰωάννου, μοναχοῦ.
Μετὰ τὴν ἐγερσίν σου, Κύριε,
συνηγμένων τῶν μαθητῶν σου

Ἦχος β'. Ἀνατολίου.
Τῶν θυρῶν κεκλεισμένων,
ἐπιστάς ὁ Ἰησοῦς τοῖς μαθηταῖς

Δόξα. Καὶ νῦν. Ἦχος πλάγ. β'. Ἰωάννου, μοναχοῦ.

Τῶν θυρῶν κεκλεισμένων,
ἐπέστης Χριστὲ πρὸς τοὺς μαθητάς

Ἦχος δ'. Ἰωάννου, μοναχοῦ.
Κύριε, τῇ ἀστέκῳ
τῆς σῆς θεότητος αἴγλη

Ἦχος πλάγ. δ'. Ἀνατολίου.
Ἄψαι, Θωμᾶ, τῆς πλευρᾶς,
τῇ χειρὶ, λέγει Χριστὸς

Ἦχος δ'. Ἰωάννου, μοναχοῦ.
Ὡ τοῦ παραδόξου θαύματος!
ἀπιστία πίστιν βεβαίαν ἐγέννησεν

Ἦχος δ' αὐτός. Ἰωάννου, μοναχοῦ.
Ὡ τοῦ παραδόξου θαύματος!
τοῦ πυρὸς ὁ χόρτος ἀψάμενος σέσωσται

Ἦχος δ'. Ἰωάννου, μοναχοῦ.
Ὡ τοῦ παραδόξου θαύματος!
Ἰωάννης στήθει τοῦ Λόγου ἀνέπεσε

Ὁρθρος.

Ἦχος πλ. δ'. Κοντάκιον, Ρωμανοῦ.
Τῇ φιλοπράγματι δεξιᾷ
τὴν ζωοπάροχόν σου πλευρὰν

ΚΥΡΙΑΚΗ ΤΩΝ ΜΥΡΟΦΟΡΩΝ

Ἑσπερινός.

Στιχηρὰ Ἰδιόμελα.

Ἦχος β'. Ἀνατολίου.

Αἱ μυροφόροι ὄρθρῳ γενόμεναι
καὶ τὸ μνήμά σου μετὰ σπουδῆς

Ἦχος α'. Ἀνατολίου.

Μυροφόροι γυναῖκες,
τῷ τάφῳ τί προσήλθετε;

Ἦχος δ' αὐτός. Ἀνατολίου.

Μετὰ φόβου ἦλθον
αἱ γυναῖκες ἐπὶ τὸ μνήμα

Ἦχος α'. Ἀνατολίου.

Ἦλθον ἐπὶ τὸ μνημεῖον
ἡ Μαγδαληνὴ καὶ ἡ ἄλλη Μαρία

ΚΥΡΙΑΚΗ ΤΟΥ ΠΑΡΑΛΥΤΟΥ

Ἑσπερινός.

Ἦχος α'. Ἀνατολίου.

Ὁ τῇ παλάμῃ τῇ ἀχράντῳ
πλαστοουργήσας τὸν ἀνθρώπον

Ἦχος δ' αὐτός. Ἀνατολίου.

Ἄταφος νεκρὸς ὑπάρχων
ὁ παράλυτος, ἰδὼν σε ἐβόησεν

Δόξα. Ἦχος πλάγ. α'. Κουμουλά.

Ἀνέβη ὁ Ἰησοῦς εἰς Ἱεροσόλυμα
ἐπὶ τῇ προβατικῇ κολυμβήθρᾳ

Δόξα. Ἦχος πλάγ. δ'. Μεθοδίου.

Ἐν τῇ στοᾷ τοῦ Σολομώντος,
ἐκεῖ κατέκειτο πλῆθος

Στιχηρὰ Αἰνων.

Δόξα. Ἦχος πλάγ. δ'. Μεθοδίου.

Κύριε, τὸν παράλυτον
οὐχ ἡ κολυμβήθρα ἐθεράπευσεν

ΤΕΤΑΡΤΗ ΜΕΣΟΠΕΝΤΗΚΟΣΤΗΣ

Στιχηρὰ προσόμοια.

Ἦχος δ'. Ἰωάννου, μοναχοῦ.

Πάρεστιν ἡ μεσότης ἡμερῶν
τῶν ἐκ σωτηρίου ἀρχομένων

Ἦχος δ' αὐτός. Ἰωάννου, μοναχοῦ.

Ἦκουσε καὶ εὐφράνθη ἡ Σιών
εὐαγγελισθείσης τῆς τοῦ Χριστοῦ

Ἦχος δ'. Τοῦ αὐτοῦ.

Ἦγγικεν ἡ τοῦ θείου δαυιλῆς
χύσις ἐπὶ πάντας

Ἀπόστιχα Ἐσπερινοῦ.

Ἦχος α'. Ἰωάννου, μοναχοῦ.

Ἐν τῷ ἱερῷ ἐπέστη,
ἡ σοφία τοῦ Θεοῦ

Ἦχος β'. Ἰωάννου, μοναχοῦ.

Ὅτε τὸ μέσον τῆς ἑορτῆς ἐπέστη,
ἀνέβη ὁ Ἰησοῦς ἐπὶ τὸ ἱερόν

Δόξα. Καὶ νῦν.

Ἦχος β'. Ἰωάννου, μοναχοῦ.

Ὅτε παρεγένου ἐν ἱερῷ,
Χριστὲ ὁ Θεός..

Δόξα καὶ νῦν.

Ἦχος γ'. Γερμανοῦ.

Μεσούσης τῆς ἑορτῆς,
ὑμνοῦμεν σὲ τὸν ἐν

Τῆ ΠΕΜΠΤῆ Τῆς Δ'. ΕΒΔΟΜΑΔΟΣ

Ἦχος θ'. Ὁρθροῦς.

Δόξα καὶ νῦν.

Ἦχος α'. Ἀνατολίου καὶ Ἰωάννου, μοναχοῦ.

Κύριε, πρὸ τοῦ ἀχράντου σου σταυροῦ,
τῆς ἑορτῆς μεσούσης..

Τῆ ΣΑΒΒΑΤῆ Τῆς Δ'. ΕΒΔΟΜΑΔΟΣ

Ἦχος θ'. Ὁρθροῦς.

Δόξα. Καὶ νῦν.

Ἦχος δ'. Ἀνατολίου.

Φωτισθέντες, ἀδελφοί,
τῇ ἀναστάσει τοῦ Σωτῆρος

ΚΥΡΙΑΚΗ Τῆς ΣΑΜΑΡΕΙΤΙΔΟΣ

Ἦχος θ'. Ἐσπερινὸς Σαββάτου.

Ἦχος α'. Ἰωάννου, μοναχοῦ (1).

Ἐπὶ τὴν πηγὴν ἐπέστη
ἡ πηγὴ τῶν θαυμάτων

Ἦχος β'. Ἰωάννου, μοναχοῦ.

Ἐπὶ τὸ φρέαρ ὡς ἦλθεν ὁ Κύριος,
ἡ Σαμαρεῖτις ἠρώτα τὸν εὐσπλαγχνον

Ἦχος δ' αὐτός. Ἰωάννου, μοναχοῦ.

Ὁ συνάναρχος καὶ συναΐδιος Υἱὸς
καὶ Λόγος τοῦ Πατρὸς

Δόξα. Ἦχος πλάγ. β'. Ἰωάννου, μοναχοῦ.

Παρὰ τὸ φρέαρ τοῦ Ἰακώβ
εὐρῶν ὁ Ἰησοῦς τὴν Σαμαρεῖτιδα

Δόξα. Καὶ νῦν. Ἦχος γ'. Ἰωάννου, μοναχοῦ.

Ἀγαλλιᾶσθω σήμερον
φαιδροῦς ὁ οὐρανός

Δόξα. Ἦχος πλάγ. δ'. Ἰωάννου, μοναχοῦ.

Ὡς ὠφθης ἐπὶ γῆς,
Χριστὲ ὁ Θεός,

Καὶ νῦν. Ἦχος πλάγ. δ'.

Ἰωάννου, μοναχοῦ.

Μεσούσης τῆς ἑορτῆς,
διδάσκοντός σου, Σωτήρ,

Ἦχος πλάγ. β'. Ἰωάννου, μοναχοῦ.

Τάδε λέγει Κύριος
τῇ Σαμαρεῖτιδι

Δόξα. Ἦχος πλάγ. β'. Ἰωάννου, μοναχοῦ.

Ἡ πηγὴ τῆς ζωαρχίας,
Ἰησοῦς ὁ Σωτὴρ ἡμῶν

Ἦχος θ'. Ἐσπέρας Κυριακῆς.

Δόξα. Καὶ νῦν.

Ἦχος πλάγ. β'. Ἀνατολίου.

Τῆς ἑορτῆς μεσούσης τῆς
σῆς, Χριστέ, ἀναστάσεως

Τῆ ΔΕΥΤΕΡᾶ Εἰς τοὺς Αἰνοὺς

Δόξα. Καὶ νῦν.

Ἦχος πλάγ. δ'. Ἰωάννου, μοναχοῦ.

Μεσούσης τῆς ἑορτῆς τοῦ Πάσχα,
ἐν τῷ ναῷ ἀνῆλθες

Ἦχος θ'. Ἀπόστιχα Αἰνῶν.

Δόξα. Καὶ νῦν.

Ἦχος πλάγ. δ'. Ἰωάννου, μοναχοῦ.

Καθαρθῶμεν ἐννοιῶν τοὺς κευθμῶνας
καὶ ψυχικὰς λαμπηδόνας διαυγάσωμεν

(Συνεχίζεται)

ΝΙΚΟΛ. ΠΑΝ. ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΣ

Πρωθιερέυς

1. «Νέα Σιών» ἔτ. 1932 σελ. 646.

ΤΟ ΜΕΤΑΛΛΙΟΝ ΤΟΥ ΑΠ. ΒΑΡΝΑΒΑ ΕΙΣ ΤΟΝ Μ. ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΟΝ ΑΘΗΝΩΝ

Κατὰ τὴν ὑπὸ τοῦ Ἐθνάρχου τῆς Ἐκκλησίας Κύπρου πρὸς τὸν Μακαριώτατον Ἀρχιεπίσκοπον ἐπίδοσιν τοῦ Χρυσοῦ «Μεταλλίου τοῦ Ἀποστόλου Βαρνάβα», περὶ ἧς ἐγράψαμεν ἐν τῷ προηγουμένῳ φύλλῳ, ὁ Μακαρ. Ἀρχιεπίσκοπος Κύπρου προσεφώνησε τὸν Μακαρ. Ἀρχιεπίσκοπον Ἀθηνῶν ὡς ἑξῆς:

Μακαριώτατε ἐν Κυρίῳ ἀδελφέ,

Ἡ Ἐθναρχοῦσα Ἐκκλησία Κύπρου ἀπένειμε καὶ ἐπιδίδει δι' ἐμοῦ σήμερον εἰς τὴν Ὑμετέραν Σελτὴν Μακαριότητα τὸ Χρυσὸν «Μεταλλίον τοῦ Ἀποστόλου Βαρνάβα», εἰς τιμῆς ἔνδειξιν καὶ εὐγνωμοσύνης ἔκφρασιν, ἀπ' ὧν ἐπράξατε καὶ πράττετε ὑπὲρ τῆς ἐθνικῆς ὑποθέσεως τῆς ἀλυτρώτου Ἑλληνικῆς Κύπρου.

Καθιερωθὲν ὑπὸ τῆς Κυπριακῆς Ἐκκλησίας κατὰ τὸ παρελθὸν ἔτος ὡς τιμητικὸν ἑπαθλὸν τὸ Μετάλλιον τοῦτο, εἰς Ὑμᾶς, Μακαριώτατε, τὸ πρῶτον ἀπονέμεται. Διότι Σεῖς, εἶπερ τις καὶ ἄλλος, λόγοις καὶ ἔργοις πολλὰ ἐμοχθήσατε διὰ τὴν προώθησιν τοῦ ἐθνικοῦ Κυπριακοῦ ζητήματος. Ὑψώσατε ἔντονον φωνὴν διαμαρτυρίας κατὰ τοῦ συνεχιζομένου ἐν Κύπρῳ καθεστῶτος δουλείας καὶ φωνὴν συνηγορίας ὑπὲρ ἱκανοποιήσεως τῆς Πανελληνίου ἀξιώσεως, τῆς Ἐνώσεως τῆς Κύπρου μετὰ τῆς Μητρὸς Πατρίδος. Ἡ φωνὴ Σας συνήγειρε τὸν Ἑλληνικὸν λαόν, ἐπλήξε δὲ καὶ τὰς ἀκοὰς τῶν κυριάρχων τῆς Κύπρου. Ἐν τῷ προσώπῳ Σας εὗρεν ἡ ἀλύτρωτος Κύπρος ἕνα εὐγλωττον διερχομένη καὶ θεομὸν συνήγορον τῆς ἐθνικῆς τῆς ὑποθέσεως, ἕνα δυναμικὸν συμπαραστάτην καὶ ἐμπνευστὴν τοῦ ἀγῶνός της. Μὲ πρωτοβουλίαν καὶ ὑπὸ τὴν Προεδρίαν τῆς Ὑμετέρας Μακαριότητος συνεστήθη ἡ «Πανελλήνιος Ἐπιτροπὴ Ἐνώσεως Κύπρου», ἡ ὁποία δεῖ καὶ ἐνεργεῖ πρὸς παντοίας κατευθύνσεις διὰ τὴν ἐκπλήρωσιν τῶν ἐθνικῶν πόθων τοῦ Κυπριακοῦ λαοῦ. Τὸ ὄνομά Σας συνεδέθη ἤδη μὲ τὸν ἀπελευθερωτικὸν Κυπριακὸν ἀγῶνα καὶ ἀνεγρόφη χρυσοῖς γράμμασιν εἰς τὴν Ἱστορίαν αὐτοῦ, εἰς ἔνδειξιν δὲ τῆς πρὸς Ὑμᾶς αἰδίου εὐγνωμοσύνης τοῦ Ἑλληνικοῦ Κυπριακοῦ λαοῦ, δεχθῆτε, Μακαριώτατε ἀδελφέ, τὸ «Μετάλλιον τοῦ Ἀποστόλου Βαρνάβα» μὲ τὰς ὀλοφύχους εὐχὰς τοῦ Κυπριακοῦ λαοῦ καὶ τῆς Ἐκκλησίας του, ὅπως ὑγιᾶ καὶ μακροημερεύοντα διαφυλάττῃ Ὑμᾶς Κύριος ὁ Θεός, ἵνα καρποφόρως συνεχίσητε τὴν πολυσχιδῆ δρασίν Σας ἐπ' ἀγαθῷ τῆς στρατευομένης Ἐκκλησίας Του, τῆς δουλευούσης ὑπὸ ξένον ζυγὸν Κύπρου, καὶ σύμπαντος τοῦ Ἑλληνικοῦ ἡμῶν Ἔθνους.

Τὸ χρῆμα εἶναι πονηρὸν καὶ πλήρες κινδύνων· καὶ μόνῃ ἡ ἀπλή φαιδία τῶν νομισμάτων, καὶ αὐτῶν τῶν ξένων, δηλητηριάζει.

*

Αἱ σιωπαὶ τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ ἐνέχουν τόσον βαρεῖαν μαγνητικὴν εὐγλωττίαν, ὥστε ἔχουν τὴν δύναμιν νὰ κάμνουν τοὺς δικαστὰς του ἔξω φρενῶν.

*

Οἱ ἄνθρωποι εἶναι θνητοί, ἀλλ' αἱ ἰδέαι εἶναι ἀθάνατοι.

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΩΝ ΣΤΗΛΗ

Ἐξ ἀφορμῆς μιᾶς δίκης.

Μετὰ ζωηροτάτου ἐνδιαφέροντος παρηκολουθήθη ἡ ἀπὸ τῶν στηλῶν τῶν ἀθηναϊκῶν ἐφημερίδων λεπτομερέστατα καὶ περιγραφεῖσα δίκη τοῦ ἀηλίκου δράστου στυγερωτάτου κακουργήματος, καταταράξαντος τὴν πανελληνίον κοινὴν γνώμην, καὶ πλείσται ἐξηγέθησαν, ἐπ' εὐκαιρίᾳ, καὶ πάλιν, κρίσεις καὶ ἐπι κρίσεις ἐπὶ τοῦ θέματος τῆς ἐγκληματικότητος τῶν ἀηλίκων καὶ τῆς τοιαύτης ἢ τοιαύτης δικαστικῆς μεταχειρίσεως τῶν νεαρῶν ἐγκληματιῶν καὶ ἐτονίσθη ἡ, κατὰ τινὰς, ἀτέλεια τῆς ἐν προκειμένῳ εἰδικῆς νομοθεσίας καὶ ἡ ἀνάγκη αὐστηροτέρας πῶς ἀντιμετωπίσεως τοῦ κακοῦ, οὐτινος ἡ ἀνησυχητικὴ αὔξησις ἀποδίδεται καὶ εἰς τὴν παντελεῖ ἀτιμωροσίαν ἢ εἰς τὸν ἀνεπαρκῆ κολασμὸν τῶν τοιούτων ἐγκλημάτων. Ἐν ᾧ, ἐξ ἀντιθέτου, τὰ Δικαστήρια τῶν ἀηλίκων, βασιζόμενα ἐπὶ τοῦ δυνατοῦ τῆς διορθώσεως τῆς νεαρᾶς ἡλικίας καὶ εἰς τὴν ἀτομικὴν διόρθωσιν ταύτην τοῦ ἐνόχου ἐφήβου, κατὰ πρῶτον καὶ κύριον λόγον, ἀποβλέποντα, παιδαγωγικόν, κυρίως, ἐπιτελοῦσι σκοπόν. Ἀμφοτέραι αἱ ἀπόψεις ἔχουσιν, ὅπως πᾶσα ἀνθρωπίνη σκέψις, καὶ τὰ μειονεκτήματα καὶ καὶ τὰ πλεονεκτήματά των, εἰς ἄλλους δ' ἀπόκειται—οὐχὶ εἰς τὴν παρούσαν στήλην—ὅπως, σταθμιζόντες τὰ πράγματα, ἐπιληφθῶσι τῆς λύσεως τοῦ σοβαροῦ ὄντως προβλήματος τούτου. Ἄλλ' ἐκεῖνο, ὅπερ εἶναι ἐνταῦθα ἀνάγκη νὰ ἐξαρθῆ, εἶναι ἡ κατὰ τοῦ «ἀστικῶς ὑπευθύνου» γονέως τοῦ ἀηλίκου ἐγκληματίου καταδικαστικὴ ἀπόφασις, ἣτις πολλήν, κατ' ἀρχὴν, περιέχει σοφίαν καὶ πολλὰ δύναται τοὺς συγχρόνους γονεῖς νὰ διδάξῃ, ἂν ὅπως πρέπει ἐρμηνευθῇ.

Ἡ εὐθύνη τῆς οἰκογενείας.

Δὲν ἔχει, ἀσφαλῶς, μεγάλην πρακτικὴν ἀξίαν ἡ δι' ὀλίγων ἑκατομμυρίων δραχμῶν ὑπὸ τοῦ «ἀστικῶς ὑπευθύνου» γονέως «ἀποζημίωσις» μιᾶς ἀπαρμυθῆτου δυστυχοῦς πολυμελοῦς οἰκογενείας, ἣτις πενθεῖ τὸν κατὰ τόσον στυγερῶς ἐγκληματικὸν τρόπον ἀπορφανισμὸν της, οὐδ' ὑπάρχει «ἀποζημίωσις», ἱκανὴ νὰ ἰσοφαρίσῃ τὴν ἀφαίρεσιν τῆς ζωῆς οἰουδῆποτε προσφιλοῦς προσώπου. Ἐνέχει ὁμως σπουδαίαν ἠθικὴν καὶ κοινωνικὴν σημασίαν ἡ ἐπὶ Δικαστηρίου ἐπίσημος καὶ πανηγυρικὴ ἀναγνώρισις τῆς διὰ τὰ παραπτώματα τῶν ἀηλίκων τέκνων των σοβαρᾶς εὐθύνης τῶν γονέων, ἣτις, ἂν ἀκριβολογήσωμεν, —χωρὶς νὰ εἰσερχώμεθα εἰς τὰ ἐδάφη τῆς Νομικῆς Ἐπιστήμης— δὲν εἶναι, εἰς τὴν οὐσίαν της, μόνον «ἀστικὴ», ἀλλὰ πολὺ θεμελιωδέστερας σημασίας, καὶ θὰ ἔπρεπε, ἴσως, σοβαρώτερον νὰ ληφθῇ ὑπ' ὄψιν εἰς μέλλουσαν, τυχόν, ἀναψηλάφησιν τοῦ ὅλου θέματος τῆς εἰς τὰς παρούσας ἀνάγκας προσαρμογῆς τοῦ συστήματος τῆς ἐκδικάσεως τῶν ἐγκληματικῶν πράξεων τῶν ἀηλίκων. Διότι εἶναι γεγονός, ὅτι πλείστων ὄσων ἑλληνικῶν οἰκογενειῶν τοὺς νεαροὺς βλαστοὺς ἡ τύχη καὶ ὁ δρόμος ἀνατιθέσθων, οὐχὶ δὲ σπανίως καὶ αὐτῶν τῶν γονέων τὸ παράδειγμα ἀποτελεῖ τὸν ἰσχυρότερον σύμμαχον τῆς ἐπιδράσεως τοῦ δρόμου,

ὕπὸ τοῦ ὁποῖου κρημνίζεται ὅ,τι τὸ Σχολεῖον μὲ τὰ πενιχρὰ ἑλληνικὰ μέσα προσπαθεῖ νὰ οἰκοδομηθῇ. Ἐπὶ πλέον λημονεῖται πολλάνκις ἀπὸ τὴν οἰκογένειαν — ἂν μὴ καὶ καταπολεμεῖται πον — ἡ σωτήριος δύναμις τῆς θρησκείας καὶ τῆς Ἐκκλησίας, τὴν ὁποῖαν καὶ αὐτὸ τὸ Σχολεῖον, ἀτυχῶς, δὲν χρησιμοποιοῖ πάντοτε, ὅσον πρέπει.

ΧΡΟΝΙΚΑ

ΙΕΡΑ ΣΥΝΟΔΟΣ

Αἱ διακοπεῖσαι ἐπὶ ταῖς ἑορταῖς τοῦ Ἁγίου Πάσχα ἐργασίαι τῆς Ἱ. Συνόδου ἐπανελήφθησαν τὴν παρελθούσαν Παρασκευῇ, 30ῆν λήξαντος μηνός.

Κατὰ τὴν ὑπὸ τὴν προεδρίαν τοῦ Μακ. Ἀρχιεπισκόπου συνεδρίαν ταύτην, πρώτην τοῦ ἀπὸ τοῦ παρελθόντος ἀρξαμένου β' ἐξαμήνου τῆς τρεχούσης 98ης Συνδικτικῆς περιόδου, παρέστησαν οἱ Σεβ. Συνοδικοί: Φιλίππων καὶ Νεαπόλεως κ. Χρυσόστομος, Σάμου καὶ Ἰκαρίας κ. Εἰρηναῖος, Σερρῶν κ. Κωνσταντῖνος, Ἐλευθερουπόλεως κ. Σωφρόνιος, Δράμας κ. Γεώργιος, Ἐλασσώνος κ. Καλλίνικος, Πατρῶν κ. Θεόκλητος, Μαντινείας καὶ Κυνουρίας κ. Γερμανός, Ζακύνθου κ. Χρυσόστομος, Κορινθίας κ. Προκόπιος, Ἀττικῆς καὶ Μεγαρίδος κ. Ἰάκωβος καὶ Ἡλείας κ. Γερμανός.

Κατ' αὐτὴν ὁ Μακ. Πρόεδρος ἀνήγγειλε τὰ ἐπιτευχθέντα κατὰ τὸ πρῶτον Συνοδικὸν ἐξαμῆνον καὶ ἀνέφερεν, ὅτι διὰ τὸ οικονομικὸν ζήτημα τῆς Ἐκκλησίας κατέβαλε πολλαπλὰς προσπάθειαι.

Μετὰ τὴν εἰσήγησιν τοῦ Μακ. Προέδρου λαβὼν τὸν λόγον ὁ πρῶτος τῆ τάξει Σεβ. Μητροπολίτης Σάμου ἐδήλωσεν, ὅτι ἡ Ἱερά Σύνοδος, ὑπὸ τὴν νέαν αὐτῆς σύνθεσιν, θὰ συνδράμη πάσῃ δυνάμει τὸν Μακ. Πρόεδρον εἰς τὰς προσπάθειαις αὐτοῦ διὰ τὴν ἐπίλυσιν τῶν ἐκκλησιαστικῶν προβλημάτων.

Ἀκολούθως ὁ παρὰ τῆ Ἱ. Συνόδῳ Βασιλικὸς Ἐπίτροπος Καθηγητῆς κ. Ἱ. Καρμίρης ἐχαίρετισεν ἐκ μέρους τῆς Κυβερνήσεως τὰ νέα μέλη τῆς Ἱ. Συνόδου καὶ ἠύχθη ἐπιτυχίαν εἰς τὸ ἔργον αὐτῆς.

Μετὰ ταῦτα κατηρτίσθησαν αἱ Συνοδικαὶ Ἐπιτροπαὶ ὡς ἀκολουθῶς:

1) **Ο.Α.Ε.Π.**, Πρόεδρος ὁ Μακαριώτατος, Τακτικὰ μέλη Σάμου, Κορινθίας, Ἀναπληρωματικὰ Φιλίππων, Ζακύνθου.

2) **Τ.Α.Κ.Ε.**, Πρόεδρος ὁ Μακαριώτατος, Τακτικὸν μέλος Φιλίππων, Ἀναπληρωματικὸν Ἀττικῆς.

3) **Ἀποστολικὴ Διακονία**, Πρόεδρος ὁ Μακαριώτατος, Τακτικὰ Μέλη Σερρῶν, Ἡλείας.

4) **Ἐπὶ τῶν Χειροτονιῶν**, Μαντινείας.

5) **Προσφωγῶν**, Φιλίππων, Δράμας, Μαντινείας.

6) **Ἐπὶ τῶν Μοναστηριακῶν**, Μαντινείας.

7) **«Ἐκκλησία»**, Πρόεδρος ὁ Μακαριώτατος, Μέλη Σάμου, Ζακύνθου.

8) **Ἐπὶ τῶν Διδακτικῶν Βιβλίων**, Μαντινείας, Ζακύνθου.

9) **Ἐποικτικὸν Συμβούλιον Ἐκκλησιαστικῆς Ἐκπαιδεύσεως**, Πατρῶν, Ἀναπληρωματικὸν Φιλίππων.

10) **Ἐπὶ τῶν Γάμων**, Πατρῶν.

11) **Βυζαντινῆς Μουσικῆς**, Ζακύνθου.

12) **Δασπανῶν Συνοδικοῦ Γραφείου**, Δράμας, Κορινθίας, Ἡλείας.

13) **Πρωτοβάθμιον Συνοδικὸν Δικαστήριον**, Πρόεδρος Σάμου, Μέλη Σερρῶν, Ἐλευθερουπόλεως, Ἐλασσώνος, Δράμας.

14) **Δευτεροβάθμιον Συνοδικὸν Δικαστήριον**, Πρόεδρος Φιλίππων, Μέλη Πατρῶν, Μαντινείας, Ζακύνθου, Κορινθίας, Ἀττικῆς, Ἡλείας.

Ἀποστολικὴ Διακονία. Ἡ Α. Θ. Μ. ὁ Πατριάρχης Ἀντιοχείας ἀπένευμεν εἰς τὸν Γεν. Διευθυντὴν τῆς Ἀποστολ. Διακονίας Καθηγητὴν κ. Βασίλ. Μ. Βέλλαν τὸ «Ἀνώτερον Παράσημον τῶν Ἀποστόλων Πέτρου καὶ Παύλου», διὰ τὰς πρὸς τὴν Ἐκκλησίαν ὑπηρεσίας του, καὶ ἀπέστειλεν αὐτῷ τὰ διάσημα τούτου μετὰ τοῦ σχετικοῦ Διπλώματος.

Χθὲς παρεκάθησεν εἰς τὴν κοινὴν τράπεζαν τῶν φοιτητῶν τοῦ Θεολογικοῦ Οἰκοτροφείου ὁ Καθηγητῆς τῆς Θεολογ. Σχολῆς τοῦ Πανμίου Ἀθηνῶν κ. Παν. Μπρατσιώτης καὶ ὠμίλησε πρὸς τοὺς τροφίμους αὐτοῦ, οἵτινες μετ' ἐνθουσιασμοῦ ὑπεδέχθησαν τοὺς λόγους του.

Ὡς ἡμέρα λήξεως τῶν ἐφετεινῶν μαθημάτων τῶν Κατηχητ. Σχολείων ὠρίσθη ἡ 17ῆ τοῦ ἀρχομένου σήμερον μηνός Μαΐου, Κυριακὴ τῶν Ἁγίων Πατέρων.

Εἰς τὴν σειρὰν τῶν ἐκδόσεων τῆς «Βιβλιοθήκης τῆς Ἀποστολικῆς Διακονίας» (ἀριθ. 42) ἐξεδόθη ἐκ τῶν τυπογραφείων αὐτῆς καὶ ἐτέθη ἤδη εἰς κυκλοφορίαν τὸ ὑπὸ τὸν τίτλον «*Ψυχικαὶ ἀνωμαλίαι τῶν παιδῶν*» ἔργον τοῦ Καθηγητοῦ τοῦ Πανμίου καὶ Ἀκαδημαϊκοῦ κ. Νικ. Ἐξαρχοπούλου. Τιμᾶται δρχ. 30.000

Ἐπίσης ἐξεδόθησαν τὰ ὑπ' ἀριθ. 1-4 φύλλα τοῦ θρησκευτικοῦ δελτίου «*Φωνὴ Κυρίου*», ἀντιστοιχοῦντα εἰς τὰς τέσσαρας πρώτας Κυριακὰς τοῦ σήμερον ἀρχομένου μηνός Μαΐου, καὶ παρεδόθησαν εἰς τοὺς ναοὺς τῆς Ἱ. Ἀρχιεπισκοπῆς πρὸς ἔγκαιρον διανομὴν μετὰ τοῦ ἐκκλησιασματοῦ.

Ἐξετυπώθησαν εἰς τὰ τυπογραφεῖα τῆς Ἀποστολικῆς Διακονίας τὰ καλλιτεχνικὰ εἰκονογραφημένα «Ἐνθύμια» τοῦ λήγοντος σχολικοῦ ἔτους διὰ τὴν λήξιν τῶν μαθημάτων τῶν Κατηχητικῶν Σχολείων.

Ἐντὸς τῆς ἐβδομάδος θὰ κυκλοφορήσουν τὰ ὑπ' ἀριθ. 17 (Μαῖου 1953) τεύχη τῶν περιοδικῶν «*Τὸ Χαρούμενον Σπίτι*» καὶ τὰ «*Χαρούμενα Παιδιά*».

Παρακαλοῦνται αἱ Ἱεραὶ Μητροπόλεις καὶ οἱ λοιποὶ ἐνδιαφερόμενοι, ὅπως πληροφορήσωσιν ἐπειγόντως τὴν Διεύθυνσιν τῶν Περιοδικῶν τῆς Ἀποστολ. Διακονίας περὶ τῆς εἰς αὐτοὺς ἀναγκαιότητος μηνιαίως ποσότητος ἀντιτύπων τοῦ Περιοδικοῦ «*Τὰ Χαρούμενα Παιδιά*» διὰ τοὺς θερινοὺς μῆνας, πρὸς ἔγκαιρον ἐκτύπωσιν των.

ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΗ ΑΘΗΝΩΝ

Ἡ Α. Μακαριότης ὁ Ἀρχιεπίσκοπος τῆ 18 λήξαντος ἐδέχθη τὸν ὑπουργὸν τοῦ Συντονισμοῦ κ. Σπ. Μαρκεζίνην πρὸς ἐπίκλησιν τῶν εὐλογιῶν τῆς Ἐκκλησίας ἐπὶ τῇ ἀναχωρήσει αὐτοῦ διὰ τὰς Ἡνωμένας Πολιτείας τῆς Ἀμερικῆς.

— Τῆ ἐπαύριον (19) ἡ Α. Μ. προήδρευσε τῆς Ἐκτελεστικῆς Ἐπιτροπῆς τοῦ Τσαϊτσίου Κληροδοτήματος, τῆ δὲ 30ῆ τῆς Κεντρικῆς Ἐπιτροπῆς τῆς Ἀνοικοδομήσεως τῶν Ναῶν.

— Ἐκ προσώπου τῆς Α. Μ. ὁ Θεοφ. Ἐπίσκοπος Ρωγῶν κ. Διονύσιος παρέστη (28) κατὰ τὴν τελευταίαν συνεδρίαν τοῦ Πανεργατικοῦ Συνεδρίου, καθ' ἣν ἀνέγνωσε μῆνυμα τοῦ Μακ. Ἀρχιεπισκόπου, πρὸς τοὺς ἐργάτας, ἐν ᾧ λέγεται, ὅτι «ὡς συνεργοὺς τοῦ Θεοῦ βλέπει ἡ Ἐκκλησία ὄλους τοὺς ἐργάτας τεταγμένους εἰς τὴν ὑπηρεσίαν τῆς θείας Προνοίας καὶ ἐργαζομένους διὰ τὴν ἐπὶ τῆς γῆς παγίωσιν τῆς βασιλείας τοῦ Θεοῦ, καθεστῶτος τῆς δικαιοσύνης καὶ τῆς εἰρήνης. Ἐντὸς τοῦ πλαισίου τούτου τοποθετούμενα, τὰ ἐπὶ μέρους προβλήματα τῆς ἐργατικῆς τάξεως ἀποκοτῶν ἀληθῆς νόημα καὶ εὕρισκουν τὰς ὁρθὰς τῶν λύσεις».

— Ἐκπροσωπῶν τὸν Μακαριώτατον Ἀρχιεπίσκοπον ὁ Θεοφ. Ἐπίσκοπος Εὐρίπου κ. Ἀλέξιος παρέστη τὴν ἑνὴν πρώταν τῆς 29 λήξαντος κατὰ τὴν πρώτην ἐν τῇ αἰθούσῃ «*Παρνασσός*» συνεδρίαν τοῦ Πανεργατικοῦ Συνεδρίου Λυκαίων καὶ Λεσχῶν, κατὰ τὰς ἀπογευματινὰς δὲ ὥρας ἐν τῷ ἀεροδρομίῳ Ἑλληνικοῦ κατὰ τὴν ἀναχώρησιν τοῦ ὑπουργοῦ τοῦ Συντονισμοῦ κ. Σπ. Μαρκεζίνην.

ΕΠΑΡΧΙΑΙ

'Ιερά Μητρόπολις Αιτωλο- 'Ακαρνανίας

Παρατηρηθέντος, ότι κατά τας ἔθνικας ἑορτάς ἡ σχετική δοξολογία ψάλλεται ἱκανὸν χρόνον μετὰ τὴν θείαν λειτουργίαν, πολλοὶ δὲ ἐκ τοῦ ἀποχωρήσαντος τοῦ ναοῦ ἐκκλησιασματος ἀδυνατοῦσι νὰ ἐπανέλθωσιν, ἵνα παραστῶσι καὶ κατὰ τὴν δοξολογίαν, ἢ Α. Σ. ὁ Μητροπολίτης κ. 'Ιερόθεος δι' ἐγκυκλίου πρὸς τὸν ὑπ' αὐτὸν ἱ. Κληρὸν ἐντέλλεται, ὅπως ἡ δοξολογία τελεῖται ἐν συνεχείᾳ τῆς θείας λειτουργίας καὶ ἀνευ ἰδιαιτέρας κωδωνοκρουσίας, οἱ δ' ἐφημέριοι γνωστοποιήσωσι τοῦτο εἰς τὰς δημοσίας, δημοτικὰς καὶ κοινοτικὰς 'Αρχὰς τῶν ἐνοριῶν τῶν, ὥστε πάντες νὰ παρακολουθῶσι καὶ τὴν τέλεσιν τῆς θείας λειτουργίας, ἥτις ἀποτελεῖ τὴν κατ' ἐξοχὴν δοξολογίαν τοῦ ἐν Τριάδι Θεοῦ, διὸ καὶ Θεία Εὐχαριστία ἀποκαλεῖται.

— Δι' ἐτέρας ἐγκυκλίου πρὸς τὸν εὐσεβῆ λαὸν τῆς ἐπαρχίας αὐτοῦ ἢ Α. Σ., ἐφιστῶσα τὴν προσοχὴν ἐπὶ τῶν ὀλεθριωτάτων ἀποτελεσμάτων τῆς ἀκολασίας, προτρέπει νὰ ἀποφεύγηται ἡ ἀνηθικότης, ἀποτελοῦσα ἔγκλημα κατὰ τῆς οἰκογενείας, τῆς πατρίδος, τοῦ σώματος ὡς ναοῦ τοῦ Θεοῦ, καὶ συνιστᾷ ζωὴν ἐν ἐγκρατεῖᾳ καὶ φόβῳ Κυρίου.

ΟΙΚΟΥΜΕΝΙΚΗ ΚΙΝΗΣΙΣ

'Υπὸ τῆς Κεντρικῆς 'Επιτροπῆς τοῦ Παγκοσμίου Συμβουλίου τῶν 'Εκκλησιῶν ἐξεδόθη τὸ πρόγραμμα τῶν ἐργασιῶν τοῦ μέλλοντος νὰ συγκληθῇ Β' Συνεδρίου αὐτοῦ. Τοῦτο θὰ συνέληθῃ τὴν 15—31 Αὐγούστου 1954 εἰς τὸ Πανεπιστήριον Northwestern Illinois τῶν ἠνωμένων Πολιτειῶν τῆς 'Αμερικῆς, μὲ κύριον θέμα: «Χριστός, ἡ ἐλπίς τοῦ κόσμου» «Christ: the hope of the World». Τὸ θέμα τοῦτο ὑποδιαιρεῖται εἰς τὰ ἐξῆς μελετήτέα σημεῖα: 1) Ἡ ἐνότης ἡμῶν ἐν Χριστῷ καὶ ἡ διαίρεσις μας ὡς 'Εκκλησιῶν. 2) Ἡ ἱεραποστολὴ τῆς 'Εκκλησίας πρὸς τοὺς ἐκτὸς αὐτῆς. 3) Ἡ εὐθύνη τῆς κοινωνίας ἐν παγκοσμίῳ προοπτικῇ. 4) Οἱ χριστιανοὶ ἐν τῇ πάλῃ διὰ παγκόσμιον κοινότητα. 5) Ἡ 'Εκκλησία μεταξὺ φιλετικῶν καὶ ἔθνικων ἐνστάσεων. 6) Ὁ Χριστιανὸς ἐν τῇ κλήσει του.

'Εν τῷ προγράμματι δημοσιεύονται τὰ ὀνόματα τῶν Προέδρου, Ἀντιπροέδρου καὶ Γραμματέως ἐκάστης τῶν ἐξ ὁμάδων, εἰς ἃς θὰ κατανεμηθῶν τὰ μέλη διὰ τὴν συζήτησιν τῶν ἀνωτέρω θεμάτων, καὶ παρέχονται πληροφορίαι περὶ τοῦ τίνας καὶ πῶς δύνανται νὰ μετέσχουν καὶ πῶς θὰ διεξαχθῶσιν αἱ ἐργασίαι τοῦ Συνεδρίου, ἡ κοινὴ προσευχὴ καὶ ἡ συμμετοχὴ εἰς τὴν Θείαν Κοινωνίαν.

Οἱ μέλλοντες νὰ μετέσχωσι τοῦ Συνεδρίου, διαίρουται εἰς τέσσαρας κατηγορίας:

α) 600 ἀντιπρόσωποι (Delegates) τῶν μελῶν—'Εκκλησιῶν, β) 150 σύμβουλοι (consultants) διαρισμένοι ὑπὸ τῆς Κεντρικῆς 'Επιτροπῆς, γ) 100 Σύμβουλοι τῆς νεότητος καὶ δ) 600 'Εξουσιοδοτημένοι ἐπισκέπται (accredited visitors) τῶν μελῶν—'Εκκλησιῶν.

ΔΙΑΦΟΡΑ

Τὸ Σεμινάριον τοῦ 'Αγ. Βλαδιμήρου ἐν Ν. 'Υόρκῃ. Τὸ ἀπὸ τετραετίας λειτουργοῦν ἐν Ν. 'Υόρκῃ Ὁρθόδοξον Ρωσικὸν Σεμινάριον ὑπὸ τὴν διεύθυνσιν τοῦ αἰδ. Γ. Φλορόβσκυ, ἤρχισεν ἐκδίδον εἰδικὸν θεολογικὸν περιοδικόν. Τὸ ἄρτι ἐκδοθὲν πρῶτον τεύχος ἐγένετο εὐμενῶς δεκτὸν ἀπὸ τοῦς προτεσταντικῶς ἐν 'Αμερικῇ κύκλους, διότι θὰ κάμῃ γνωστὸν τὸ πνεῦμα τῆς 'Ανατολικῆς Ὁρθοδόξου 'Εκκλησίας εἰς τὸν νέον κόσμον. Τὸ πρῶτον τεύχος περιέχει τὴν ἱστορίαν τοῦ 'Αγ. Βλαδιμήρου καὶ ἄρθρον τοῦ Μητροπολίτου Λεοντίου περὶ τῶν «Προβλημάτων τῆς 'Ανατολικῆς Ὁρθοδόξου 'Εκκλησίας ἐν 'Αμερικῇ».

ΒΙΒΛΙΟΚΡΙΣΙΑ

'Αρχιμ. Βαρνάβα Τζωρτζάτου, δ. Θ., 'Ακολουθία τοῦ ἁγίου ἐνδόξου ἀποστόλου Βαρνάβα (ἐγκρίσει τῆς 'Ιεράς Συνόδου τῆς 'Εκκλησίας τῆς 'Ελλάδος) μετὰ τοῦ βίου τοῦ 'Αποστόλου καὶ μουσικοῦ παραλήματος. 'Αθήναι, 1953, (σελ. 55).

Μόλις ἐξῆλθε τῶν πειστηρίων τῆς 'Αποστολικῆς Διακονίας τῆς 'Εκκλησίας τῆς 'Ελλάδος τὸ ὑπὸ κρίσιν κομψότατον νέον πόνημα τοῦ φιλοπρωτάτου ἐν ἐπιστήμῃ, παρὰ τῇ ἄλλῃ ποικίλῃ ἐκκλησιαστικῇ δράσει, Πανσο. 'Αρχιμ. Βαρνάβα Τζωρτζάτου. Ὁ ἀναγνώστης ἐκ πρώτης ὄψεως χαίρει διὰ τὸ καλλιτεχνικὸν τοῦτο ἀπὸ ἐκδοτικῆς πλευρᾶς κατόρθωμα καὶ συγχαίρει τὸν τὲ συγγραφέα καὶ τὴν 'Αποστολικὴν Διακονίαν διὰ τὰς ἀρτιωτάτας αὐτῆς τυπογραφικὰς ἐγκαταστάσεις. Δὲν εἶναι ὁμοῦς μόνον τὸ κομψὸν τῆς ἐμφανίσεως, ἀλλὰ καὶ τὸ ἀρτίως ἀπὸ ἐπιστημονικῆς πλευρᾶς περιεχόμενον τοῦ πρὸ ἡμῶν ἔργου, ὅπερ προσελκύει τὸ ἀμέριστον ἐνδιαφέρον τοῦ ἀναγνώστου. Ἡ 'Ακολουθία περιέχει ἐκτὸς τῆς ἐγκρίσεως τῆς 'Ιεράς Συνόδου τῆς 'Εκκλησίας τῆς 'Ελλάδος, ἥτις εὖρεν αὐτὴν «ἔχουσαν ἄριστα», προλεγόμενα τοῦ συγγραφέως, τὸν βίον τοῦ 'Αποστόλου Βαρνάβα ἐπὶ τῇ βάσει τῶν πηγῶν, τὴν 'Ακολουθίαν ἐπὶ τῇ βάσει πολλῶν ἀρχαίων κωδίκων, τέλος δὲ ἐπιτάσσεται μουσικὸν παράρημα εἰς Βυζαντινὴν παρασημαντικὴν. Ἐκτὸς τῆς φιλοκαλίας, τὸ ἔργον τοῦτο χαρακτηρίζει ἐπίσης σεμνότης ἐκφράσεως καὶ ἐπιστημονικὴ ἐνημερότης καὶ ἀκρίβεια σπανία, ἐξ ὧσιν γνωρίζω, διὰ παρομοίαν εἶδους ἐργασίας, εἰς τε τὰ προλεγόμενα καὶ τὸν βίον τοῦ 'Αποστόλου καὶ τὴν 'Ακολουθίαν. Ὁ συγγραφεὺς δὲν παρσούθη ἀπὸ διηγήσεις ἀνακριθεὶς περὶ τοῦ βίου τοῦ 'Αποστόλου καὶ τὴν φαντασίαν του συνεκράτησε εἰς τὸ ἀκριβές, τὸ σεμνὸν καὶ τὸ σοβαρὸν. Ἡ δὲ ἀποκατάστασις καὶ συμπλήρωσις τῆς 'Ακολουθίας πρέπει νὰ χαρακτηρισθῇ ὡς λίαν ἐπιτυχῆς καὶ ἀρτία.

Ὁὗτω τὸ ἐν λόγῳ πόνημα ἐπιβάλλεται εἰς τὸν ἀναγνώστην, οὐ μόνον μὲ τὴν ἐμφάνισιν του, ἀλλὰ καὶ μὲ τὴν ἀρίστην ἐπιστημονικὴν ἐκθεσιν καὶ διαπραγματεύσειν. Τὸ φιλόκαλον συναγωνίζεται ἡ λιτότης τῆς φράσεως, ἡ ἀκριβὴς καὶ ἡ ἀρίστη κατὰ τὸ δυνατόν ἐνημερότης τοῦ θέματος καὶ ἡ ἀφογος ἐπιστημονικῆς ἐμφάνισις εἰς τὸ σύνολον καὶ τὰς λεπτομερείας. Τοιοῦτο ὄν, δὲν ἀποτελεῖ μόνον συμβολὴν εἰς τὴν ἱερὰν μνηνογραφίαν τῆς Ὁρθοδόξου 'Εκκλησίας καὶ βοήθημα ἄριστον διὰ τοὺς ναοὺς, ἀλλὰ καὶ ἀπόκτημα διὰ πάσαν ἐπιστημονικὴν βιβλιοθήκην.

Χαίροντες ὅθεν διὰ τὸ νέον τοῦτο ἔργον τοῦ φιλοπόνου συγγραφέως, συγχαίρομεν αὐτὸν εὐλικρινῶς.

Σ. Δ. Λ.

'Ι. Γ. Τιμαγένοῦς, 'Επιτρέπεται ὁ ἔλεγχος τοῦ κλήρου; 'Αθήναι 1953. Ἀνάτυπον ἐκ τοῦ περιοδικοῦ «Ἀνάπλασις». Σχῆμα 32ον, σελ. 39. Μελέτη ἀφιερωμένη εἰς τὴν Α. Μ. τὸν 'Αρχιεπίσκοπον 'Αθηνῶν καὶ πάσης 'Ελλάδος κ. Σπυρίδωνα, «ἀνθ' ὧν ἐκοπίασε καὶ κοπιᾷ ὑπὲρ ἀνορθώσεως τῶν ἐκκλησιαστικῶν».

Εἰς τὸ ἐν λόγῳ πόνημα ὁ θεολόγος Καθηγητῆς κ. Τιμαγένης μετὰ πολλῆς τῆς προσοχῆς ἐξετάζει τὸ λίαν ἀκανθῶδες τοῦτο πρόβλημα, καταλήγει δὲ εἰς ὄντως εὐστόχους λύσεις καὶ πορίσματα. Εἰς τὸ ἐρώτημα δὲ τοῦτο ἀπαντᾷ καταφατικῶς καὶ λέγει, ὅτι «τὸ ἐλέγχειν τὸν ἱερὸν κλήρον εἶναι καὶ φυσικὸν καὶ ἐπιβεβλημένον κανονικῶς καὶ γραφικῶς. Μὲ τὸν περιορισμὸν, ὅτι τοῦτο δέον νὰ γίνεται παρὰ προσώπων ἀδιαβλήτων καὶ ἐγκρατῶν τῆς ἐκκλησιαστικῆς τάξεως καὶ τῶν ἐκκλησιαστικῶν πραγμάτων καθόλου».

Ἡ θέσις αὐτῆ, ποὺ παίρνει ὁ συγγραφεὺς εἰς τὸ ἐπίμαχον ζήτημα, ἴσως νὰ εἶναι — καὶ καθ' ἡμᾶς εἶναι — ἡ ὀρθή. Ἐξετασθέν ὁμοῦς, ἕως ποῦ θὰ δύνανται νὰ φθάσῃ ὁ ἔλεγχος αὐτὸς τῶν κληρικῶν ἐκ μέρους τῶν λαϊκῶν. Διότι τὸ τοιοῦτον, ὅπως καὶ ὁ ἴδιος παρατηρεῖ εἰς τὴν Εἰσαγωγὴν του, ἀναφέρων τὰ σοφὰ λόγια τῆς μάμμης του, εἶναι δικόπο μαχαίρι εἰς τὰ χεῖρα νηπίου. Ἀπὸ ἐπου καὶ ἂν τὸ πιάσῃ, θὰ καπῆ. Ἐπειτα εἶναι ἀνυπολόγιστον μεγέθους τὸ κακόν, τὸ ὅποιον εἶναι δυνατόν νὰ προσέλη ἀπὸ μίαν τοιαύτην, ἔστω καὶ τιμίαν, κριτικὴν τοῦ ἱερατοῦ. Εἶναι ὀγλ. πράξεις αὐτοῦ, αἵτινες δὲν

πρέπει και δὲν ἐπιτρέπεται νὰ ἔλθουν εἰς φῶς διὰ λόγους σκοπιμότητος — πίστεως θὰ ἔλεγα — πρὸς τὸν λαόν. Καὶ διὰ τοῦτο ὁ μέγας Φῶτιος λέγει πού τῶν συγγραμμάτων του: «Ὁδὸν συμφέρει δὴλα γίνεσθαι τὰ τῶν κληρικῶν τοῖς λαϊκοῖς». Ἐὰν δὲ πάλιν εἰς τὴν Διδαχὴν τῶν Δώδεκα Ἀποστόλων λέγεται «μηδεὶς καλαίτω παντὶ ἀστοχοῦντι μηδὲ παρ' ὁμῶν ἀκουέτω» (15,3), τοῦτο κατὰ μείζονα λόγον πρέπει νὰ ἰσχύῃ ἐπὶ τοῦ τιμίου πρεσβυτερίου καὶ μάλιστα τοῦ ἐπισκόπου, «χωρὶς τοῦ ὁποῖου Ἐκκλησία οὐ καλεῖται», κατὰ τὸν Θεοφύρον Ἰγνάτιον (Πρὸς Τραλλιανούς, 3).

Τὸ συμπέρασμα εἶναι, ὅτι ἐπιτρέπεται θάβαια ὁ ἔλεγχος τοῦ ἱερατείου παρὰ τῶν λαϊκῶν, ἀλλὰ τοῦτο πρέπει νὰ γίνεται παρ' ἀνδρῶν ἁγίων καὶ ἀρίτων, ἵνα μὴ ἡ κρίσις ὀλισθαίνῃ εἰς κατὰ κρισιν καὶ καταλαλάν. Καὶ τότε «ὁ ἀναμάρτητος πρῶτος τὸν λίθον βαλέτω». (Ἰωάν. Η', 7).

X. Μ. ΕΝΙΣΤΑΕΙΔΗΣ

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Ἰωάννου Ν. Καμίρη, Καθηγητοῦ τῆς Δογματικῆς, Ἠθικῆς καὶ Συμβολικῆς Θεολογίας ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ Ἀθηνῶν, Βασιλικοῦ Ἐπιτρόπου παρὰ τῇ Ἱερᾷ Συνόδῳ τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, Ἡ ὀρθόδοξος Ὁμολογία τοῦ Πέτρου Μογίλα. (Ἐξ αὐτογράφου κώδικος τοῦ μεταφραστοῦ Μελετίου Συρίγου. Ἀνάτυπον ἀπὸ τὰ «Δογματικά καὶ Συμβολικά μνημεῖα τῆς Ὁρθοδόξου Καθολικῆς Ἐκκλησίας», τὰ ἐκδιδόμενα ὑπὸ τοῦ συγγραφέως, τόμ. Β'). Ἀθῆναι 1953. (Σχ. 8ον σελ. 111).

Νικολάου Ι. Ἐξαρχοπούλου, Ἀκαδημαϊκοῦ, Καθηγητοῦ τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν, Ψυχικαὶ ἀνομαλῖαι τῶν παιδῶν καὶ τρόποι βελτιώσεως αὐτῶν. Στοιχεῖα ψυχολογίας τοῦ παιδὸς καὶ θεραπευτικῆς παιδαγωγικῆς. Βιβλιοθήκη τῆς Ἀποστολικῆς Διακονίας. Ἀθῆναι 1953, Τύποις Ἀποστολικῆς Διακονίας. (Σελ. 340).

Ἐκδόσεις τοῦ Ἰνστιτούτου τῶν Ἀνατολικῶν Σπουδῶν τῆς Πατριαρχικῆς Βιβλιοθήκης Ἀλεξανδρείας, ἀριθ. 1: Περιγραφή τοῦ Ἐορτασμοῦ τῆς Χιλιετηρίδος τῆς Βιβλιοθήκης (16-19 Νοεμβρίου 1852). [Περὶ τῆς Δελτίου τῆς Πατριαρχικῆς Βιβλιοθήκης]. Ἀλεξάνδρεια 1953 (σελ. 86, μετ' εἰκόνων).

† Μητροπολίτου Προικονήσου Φιλοθέου, Ἡ ἐκκλησιαστικὴ ἡμῶν μουσικὴ. Ἰσταμπούλ 1953. (Σελ. 16).

Ἀρχιμ. Βαρνάβα Τζωρτζάτου, δ. φ., Ἀκολουθία τοῦ ἁγίου ἐνδόξου Ἀποστόλου Βαρνάβα. Ἐγκρίσει τῆς Ἱ. Συνόδου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος. Μετὰ τοῦ βίου τοῦ Ἀποστόλου καὶ μουσικοῦ παραρτήματος. Ἀθῆναι 1953. (Σελ. 53, μετὰ εἰκόνας τοῦ ἁγίου).

Τιμοθέου Παπουτσάκη, Ἀρχιμανδριτοῦ, Τὰ Μυστήρια τῆς Ἐκκλησίας μας. Ἀθῆναι 1953. Ἐκ τοῦ Τυπογραφείου τῆς Ἀποστολικῆς Διακονίας. (Σχ. 8ον σελ. 238).

Χριστιανικὴ Βιβλιοθήκη ἀριθ. 1. Γεωργίου Α. Χατζηαντωνίου, δ. φ., Ποιμένος Β' Ἑλλην. Ἐδαγγελικῆς Ἐκκλησίας Ἀθηνῶν, Πέραν τοῦ τάφου. Ἐκδόσεις «Ἡ φωνὴ τοῦ Ἐδαγγέλιου». Ἀθῆναι 1953 (16ον σελ. 124).

Σπύρου Ζωδιάτη, Ἐπιούσιος ἄρτος. Τεύχος ΣΤ'. Μετάφο. Ἐκδοσις περιοδικοῦ «Ἡ φωνὴ τοῦ Ἐδαγγέλιου». 1953 (16ον σελ. 118).

Ἐδέσσης, ὅπως ἐντὸς μηνὸς ἀπὸ σήμερον ὑποβάλλωσιν ἡμῖν τὰ ὑπὸ τοῦ ρηθέντος Νόμου ὀριζόμενα πιστοποιητικὰ τῶν προσόντων.

Ἐν Ἐδέσσει τῇ 14 Ἀπριλίου 1953

† Ὁ Ἐδέσσης καὶ Πέλλης Διονύσιος

Ἱερὰ Μητρόπολις Καρυστίας καὶ Σκύρου

Ἐχοντες ὑπ' ὄψιν τὰς διατάξεις τῶν ἀρθρῶν 46, 47 καὶ 48 τοῦ ὑπ' ἀριθ. 2200]40 Α. Ν. «περὶ Ἱερῶν Ναῶν καὶ Ἐφημερίων», προκειμένου νὰ προβῶμεν εἰς πλήρωσιν τῶν κενῶν ἐφημεριακῶν θέσεων 1) δευτέρου ἐφημερίου τοῦ ἐν Καρύστῳ Ἱ. Ναοῦ Ἁγίου Νικολάου, 2) τοῦ ἐν Κατσαρωνίῳ Ἱ. Ναοῦ Ἁγίου Γεωργίου καὶ 3) τοῦ ἐν Καψάλει Ἱ. Ναοῦ Ἁγίων Ταξιάρχων, καλοῦμεν τοὺς βουλομένους καὶ ἔχοντας τὰ ὑπὸ τοῦ Νόμου ὀριζόμενα προσόντα πρὸς κατάληψιν τῶν ἀνωτέρω ἐνοριακῶν θέσεων, ὅπως ἐντὸς μηνὸς ἀπὸ τῆς δημοσιεύσεως τῆς παρούσης ὑποβάλλωσιν ἡμῖν τὰ δικαιολογητικὰ τῶν, προκειμένου νὰ προβῶμεν εἰς ἀνακήρυσιν αὐτῶν ὡς ὑποψηφίων.

Ἐν Κύμῃ τῇ 17 Ἀπριλίου 1953

† Ὁ Καρυστίας καὶ Σκύρου Ἀνανίας

Ἱ. Μητρόπολις Σάμου καὶ Ἰκαρίας.

Ἐχοντες ὑπ' ὄψει: 1ον) τὰ ἀρθρα 46 καὶ 47 τοῦ Α. Νόμου 2200]1940 «Περὶ Ἱερῶν Ναῶν καὶ ἐφημερίων», 2ον) τὰς διατάξεις τοῦ Α. Νόμου 536]1945 «Περὶ ρυθμίσεως τῶν Ἀποδοχῶν τοῦ Ὁρθοδόξου Ἐφημεριακοῦ Κλήρου τῆς Ἑλλάδος» καὶ 3ον) τὸ ἀρθρον 23 τοῦ Α. Νόμου 540]1945 «Περὶ Ἐκκλησιαστικῆς Ἐκπαιδεύσεως», προσκαλοῦμεν τοὺς βουλομένους νὰ καταλάβωσι τὴν κενὴν ἐφημεριακὴν θέσιν τοῦ Ἱεροῦ Ναοῦ «Ἁγίας Τριάδος» τῆς Κοινότητος Μαραθοκάμπου-Σάμου, ἵνα ἐντὸς μηνὸς ἀπὸ τῆς δημοσιεύσεως τῆς παρούσης προκηρύξεως εἰς τὸ Περιοδικὸν «ΕΚΚΛΗΣΙΑ» ὑποβάλλωσιν ἡμῖν τὰ ὑπὸ τοῦ Α. Νόμου 2200]1940 «Περὶ Ἱερῶν Ναῶν καὶ ἐφημερίων» ὀριζόμενα δικαιολογητικὰ.

Ἐν Λιμένι Βαθέος Σάμου τῇ 1η Μαΐου 1953

† Ὁ Σάμου καὶ Ἰκαρίας Εἰρηναῖος

Ἱερὰ Μητρόπολις Σερρών

Ἐχοντες ὑπ' ὄψιν τὰς σχετικὰς διατάξεις 46, 47 καὶ 48 τοῦ Α. Ν. 2200]1940 «Περὶ Ἱερῶν Ναῶν καὶ Ἐφημερίων». Προκειμένης τῆς πληρώσεως τῆς δευτέρας κενῆς Ἐφημεριακῆς θέσεως τοῦ Ἱ. Ναοῦ Ἁγ. Ἀθανασίου Νιγρίτης, προσκαλοῦνται πάντες οἱ ἔχοντες τὰ κατὰ νόμον προσόντα νὰ ὑποβάλλωσιν αἴτησιν ἐντὸς μηνὸς ἀπὸ τῆς δημοσιεύσεως τῆς παρούσης, ὑποβάλλοντες καὶ τὰ ὑπὸ τοῦ Α. Ν. 2200]40 προβλεπόμενα πιστοποιητικὰ.

Ἐν Σέρραις τῇ 24-4-53

† Ὁ Σερρῶν καὶ Νιγρίτης Κωνσταντῖνος

“ΕΚΚΛΗΣΙΑ”

ΕΠΙΣΗΜΟΝ ΔΕΛΤΙΟΝ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ
Ἐκδιδόμενον κατὰ δεκαπενθήμερον

ΕΠΟΠΤΕΥΟΝΤΑ ΕΠΙΤΡΟΠΗ

† Ὁ Ἀθηνῶν ΣΠΥΡΙΔΩΝ

† Ὁ Σάμου καὶ Ἰκαρίας ΕΙΡΗΝΑΙΟΣ

† Ὁ Ζακύνθου ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΣ

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ

ΓΡΗΓΟΡΙΟΣ ΠΑΠΑΜΙΧΑΗΛ

Καθηγητῆς τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν, Ἀκαδημαϊκός

ΑΡΧΙΣΥΝΤΑΚΤΗΣ

ΕΜΜΑΝ. Γ. ΜΥΤΙΛΗΝΑΙΟΣ

Πρωτοπρεσβύτερος—Κατηχητής

*Υπεύθυνος Τυπογραφείου: ΤΙΜΟΛΩΝ ΡΟΥΤΣΗΣ

== Π Α Ρ Α Ρ Τ Η Μ Α ==

ΠΡΟΚΗΡΥΞΕΙΣ ΕΚΛΟΓΗΣ ΙΕΡΕΩΝ

Ἱερὰ Μητρόπολις Ἐδέσσης καὶ Πέλλης

Ἐχοντες ὑπ' ὄψιν τὰς σχετικὰς διατάξεις τοῦ «περὶ Ἱερῶν Ναῶν καὶ Ἐφημερίων» Α.Ν. ὑπ' ἀριθ. 2200]1940 καὶ τὰς μεταγενεστέρως τροποποιήσεις αὐτοῦ, καλοῦμεν τοὺς βουλομένους καὶ ἔχοντας τὰ κανονικὰ καὶ νόμιμα προσόντα, ἵνα καταλάβωσι τὴν κενὴν θέσιν τῆς Ἐνορίας τοῦ Ἁγίου Δημητρίου

Ἐν Ἀθήναις. Ἐκ τοῦ Τυπογραφείου τῆς Ἀποστολικῆς Διακονίας τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος. Ἰαίου 1.